

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio VII. De peccato veniali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

aliqua causa actiua naturali, quia quod est per accidens, non est ens, & vnum. Sic ergo occurfus impediens cum sit per accidens, non reductur in corpus coeleste: sicut in causam. Agit enim corpus caeleste per modum agentis naturalis.

AD XXI. dicendum, qd ille qui facit quod non vult, non habet liberam actionem: sed potest habere liberam voluntatem.

AD XXII. dicendum, qd homo peccans liberu arbitrium perdidit, quantum ad libertatem quae est a culpa & miseria: non autem quantum ad libertate quae est a coactione.

AD XXIII. dicendum, qd consuetudo facit necessitatem non simpliciter: sed in repentinis praecipue. Nam ex deliberatione quantumcumque consuetus, potest contra consuetudinem agere.

QVAESTIO VII.

De Peccato veniali.

In duodecim articulos diuisa.

- ¶ Primo enim quaeritur, vtrum veniale peccatum conuenienter diuidatur contra mortale.
- ¶ Secundo, Vtrum peccatu veniale diminat charitatem.
- ¶ Tertio, Vtrum veniale peccatum possit fieri mortale.
- ¶ Quarto, Vtrum circumstantia faciat de veniali mortale.
- ¶ Quinto, Vtrum in ratione superiori possit esse veniale peccatum.
- ¶ Sexto, Vtrum in sensualitate possit esse peccatum veniale.
- ¶ Septimo, Vtrum homo in statu innocentiae potuerit peccare venialiter.
- ¶ Octauo, Vtrum primi motus in infidelibus sint peccata venialia.
- ¶ Nono, Vtrum Angelus bonus vel malus possit peccare venialiter.
- ¶ Decimo, Vtrum peccatum veniale sine charitate puniatur poena aeterna.
- ¶ Undecimo, Vtrum aliqua peccata venialia remittantur post hanc vitam in purgatorio.
- ¶ Duodecimo, Vtrum peccata venialia remittantur hic per asperionem aquae benedictae.

Vtrum veniale peccatum diuidatur contra mortale.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO est de veniali peccato. & primo quaeritur vtrum veniale peccatum conuenienter diuidatur contra mortale. & videtur qd non: quia vt Aug. dicit 22. contra Faustum, Peccatu est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem aeternam: sed omne peccatum quod est contra legem aeternam est mortale. ergo oem peccatu e mortale. No ergo recte diuidit peccatum in mortale & veniale.

¶ 1. Præ. Peccatum meretur poenam secundum suam rationem: poena autem contrariatur venia, que tollit ipsam. ergo veniale repugnat rationi peccati: sed nulla differentia diuisua generis repugnat ei. ergo peccatum non potest conuenienter diuidi per mortale & veniale.

¶ 3. Præ. Quicumque inordinate conuertit, conuertit ad aliqd bonum commutabile: sed qui conuertitur ad bonu commutabile, auertitur ab incommutabili: quia qui accedit ad vnum terminu, recedit ab altero in quolibet motu. ergo quicumque peccat, auertit

A a bono incommutabili: hoc autem est peccare mortaliter. ergo quicumque peccat, peccat mortaliter. No ergo peccatoru aliud est mortale, & aliud veniale.

¶ 4. Præ. Omne peccatum consistit in aliquo inordinato amore creaturae: sed quicumque amat, aut amat vt vrens, aut vt fruens. Qui autem amat creaturam vt vrens, non peccat, quia refert eam ad finem beatitudinis, quod est vti, vt beatus Aug. dicit in 1. de doct. christi. Si autem amat creaturam vt fruens ea, peccat mortaliter, quia constituit finem vltimu in creatura: ergo amas creaturam vel non peccat, vel peccat mortaliter: & sic idem quod prius.

¶ 5. Præ. Eorum qd ex oppositio diuiditur, vnu non transit in alterum. Nunquam enim albedo fit nigredo, neque e conuerso: sed veniale fit mortale. Dicit enim quaedam Glosa super Beati quorum, Nihil est adeo veniale quin possit fieri mortale dum placet. ergo veniale non dicitur diuidi contra mortale.

¶ 6. Præ. Si no placet non est peccatu, quia non est voluntarium: si aut placet est mortale, vt patet per gl. inducã. ergo aut no est peccatum, aut est mortale.

¶ 7. Præ. Quod disponit ad aliquid non diuiditur contra illud, quia vnum oppositorum non disponit ad alterum: sed veniale disponit ad mortale. ergo veniale non debet diuidi contra mortale.

¶ 8. Præ. Ansel. dicit in lib. Cur Deus homo, quod debitum est quod voluntas creaturae rationalis sit subdita voluntati diuinae. hoc qui tollit, tollit honorem Deo debitum, & eum dehonora: sed dehonora Deum est peccare mortaliter. Quicumque autem peccat, hoc modo dehonora Deum, quia non subijcit suam voluntatem voluntati diuinae: ergo quicumque peccat, peccat mortaliter.

¶ 9. Præ. Homo tenet ex pcepto, vt oia qd facit ordinet in Deu, sicut in finem. Dicit n. 1. ad Cor. 10. Siue māducatis, siue bibitis, siue aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite. Sed peccatum veniale no est referibile in Deu, ergo quicumque peccat venialiter, facit contra pceptum. ergo peccat mortaliter.

¶ 10. Præ. Aug. dicit in lib. 83. Quaestionu, Hoc est totum & solum malu hominis, vti fruendis vel frui vtendis. Sed vtrumque istorum est peccatu mortale, quia ille qui vtitur fruendis, non constituit vltimum finem in Deum, quo solo fruendum est. Ille autem qui fruitur vtendis, constituit vltimum finem in creatura, quorum vtrumque facit peccatum mortale. ergo omne malum culpa est peccatum mortale.

¶ 11. Præ. Cū poena respondeat culpa, vbi est eadem poena, vbi esse eadem rō culpa: sed peccatu veniali debetur eadē poena quae & mortali: dicit enim Aug. in quodam sermone de purgatorio, qd adulari alicui alio ri personae est peccatum veniale. & tamen clericus pro adulatione degradatur, vt habetur. 46. dist. ergo eadem est ratio culpa venialis & mortalis. Non ergo peccatum veniale diuiditur conuenienter contra mortale. Sed dicendum, quod peccatum veniale differt a mortali, subiecto. Nā veniale peccatum est in sensualitate, mortale autem in ratione.

¶ 12. Sed contra, sensus in actum pertinet ad rationem superiorem, secundum Aug. in lib. de Trini. Sed aliquis consensus in actum est veniale peccatum, sicut consentire in verbum ociosum. ergo assignata differentia non est conueniens.

¶ 13. Præ. Primi motus spiritualium peccatorum sunt peccata venialia. non autem sunt in sensualitate, sed magis in ratione. ergo peccatum veniale non est tantum in sensualitate.

¶ 14. Præ.

Lib. 1. cap. 4. tom. 3.

Referunt ex Aug. in decreto di. 25. cap. vnum orarium.

Loco nō citato in arg. precedentu.

Lib. 1. cap. 22. par. a primo capitulo.

Q. 30. par. a primo.

Inter principium & medium illius, & est 1. 4. in die amari 10. 10. Di. 46. clericus al. primo.

Lib. 2. c. 12. tom. 3.

dum diligendi constituit quidē diuersam rōnē peccati: sed solum quantum ad actum voluntatis, quod est ex parte agentis. peccatū autē veniale, non solum consistit in actu interioris voluntatis: sed etiam in actu exteriori. Sunt enim quidam exteriores actus, qui ex genere suo sunt peccata venialia, vt dicere verbum otiosum, vel mendacium iocolum, & huiusmodi. Sunt autem quaedam, quae ex genere suo sunt peccata mortalia, vt homicidium, adulterium, blasphemia, & huiusmodi. Diuersitas autem quae est ex parte actus voluntatis, non diuersificat genera exteriorum actuum, nam aliquid quod est bonum ex genere, potest fieri ex mala voluntate, puta, si quis det eleemosinam propter inanem gloriam, similiter aliquid quod est veniale ex suo genere, potest esse mortale propter voluntatem facientis, puta, si quis dicat verbum otiosum in cōtemptum Dei: sed exteriores actus differunt genere per sua obiecta. vnde dicitur communiter quod bonum in genere est actus cadēs supra debitam materiam, & malū in genere est actus cadens supra indebitam materiam. Oportet ergo quod malum veniale ex genere dicatur ex eo, quod cadit super aliquam materiam non debitam: & similiter mortale ex genere. Ad hoc ergo inuestigandum, considerandum est, quod peccatū consistit in quadā deordinatione aīae, sicut morbus consistit in quadā deordinatione corporis vnde peccatum est quasi quodam morbus animae, & hoc est veniale peccato, quod curatio morbo. Sicut ergo sunt quidā morbi curabiles, quidā incurabiles, qui dicuntur mortales: ita sunt quaedā peccata quasi curabilia quae dīr venialia, & quaedā quantum est de se incurabilia, licet a Deo curari possint quae dīr mortalia. Dicitur autē morbus incurabilis & mortalis, per quem tollitur aliquod principium vitae. Hoc enim si tollatur, non remanet aliquid per quod reparari possit. & ideo talis morbus curari non potest: sed inducit mortem. Est autē aliquis morbus, qui non tollit aliquod principium vitae: sed aliquod eorum consequentium ad principia vitae, quia per principia vitae reparari possunt, puta, febris tertiana quae consistit in superabundantia cholerae, quam virtus naturae superare potest. Principiū autē in operationibus, est finis, sicut Philosophus in 6. Ethic. vnde principium spiritualis vitae, quae consistit in rectitudine actionis, est finis humanarū actionū, qui est charitas Dei & proximi. Finis enim praecipui charitas est, ut dicitur i. ad Thim. 1. Per charitatē. n. aīa coniungitur Deo, qui est vita animae: sicut anima est vita corporis. & ideo si charitas excludat, est peccatum mortale. Non enim remanet aliquod principium vitae, per quod iste defectus reparatur, sed reparari potest per Spiritum sanctum: quia sicut dicitur Roman. 6. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Si autē sit talis defectus rectitudinis qui charitatē non excludat, erit peccatū veniale: quia per charitatem remanentem quasi per principium vitae, omnes defectus reparari possunt. uniuersa enim delicta operis charitas, ut dicitur Proverbio 10. Quod autem aliquod peccatum excludat charitatē uel non excludat, potest contingere dupliciter, uno modo, ex parte peccantis: alio modo, ex ipso genere operis. Ex parte quidem peccantis dupliciter, uno modo, quia actus peccati ē potētiae talis, cuius non est ordinare ad finē: & ideo nec eius est auerti a fine: & ideo motus sensualitatis nō pōt esse peccatum mortale: sed veniale tñ. Ordinare enim aliquid ad finem, pertinet

ad rationem tantū. Alio modo, ex eo quod potentia quae potest ordinare in finem, & auerti a fine, actū aliquem qui ē de se non cōtrariatur fini, potest ordinare in contrarium finis, puta, si quis verbū otiosum dicat in cōtemptum Dei, quod cōtrariat charitati, hoc erit peccatū mortale: sed nō ex genere operis, sed ex pueria voluntate facientis. Alio modo, cōtingit quod aliquod peccatum contrarietur charitati, vel non cōtrarietur ex ipso genere operis, quod est ex parte obiecti vel materiae, quae est contraria charitati, vel nō contraria. Sicut enim aliquis cibus est ex se cōtrarius vitae, puta, cibus venenosus aliquis autem cibus non est cōtrarius vitae, licet impedimentū ali quod afferat ad rectam habitudinē vitae, puta, cibus grossus & non bonae digestionis, vel ēt si sit bonae digestionis, quia non sumitur sicut mensuram debitam: ita ēt in actibus humanis aliquid inuenit quod de se cōtrariatur charitati Dei & proximi: illa scilicet quae tollitur subiectio, & reuerentia hominis ad Deū, vt blasphemia, idolatria, & huiusmodi, & etiam ea quae tollunt conuictum societatis humanae, sicut furtum, homicidium, & huiusmodi. Non enim possent homines cōuiuere adiuuicem, vbi passim & indifferenter ista perpetrarentur. & ista sunt peccata mortalia ex suo genere, quacumque intentione, vel voluntate fiant. Quaedam autem sunt, quae licet in ordinatione aliqua contineant: non tñ directe excludūt alterum praedictorum. Sicut quod homo dicat mendacium non in fide, neque ad nocendum proximo, sed ad delectandum vel etiam ad iuuandum: vel si quis excedat in cibo vel potu, & alia huiusmodi. vnde de ista sunt venialia peccata ex suo genere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod duplex est diuisio, vna qua diuiditur genus vniuocum in suas species, quae ex a quo participant genus, sicut animal in bouem & equum: alia est diuisio communis analogi in ea, de quibus dicitur secundum prius & posterius: sicut ens diuiditur per substantiā & accidens, & per potētiam & actum. & in talibus ratio cōis perfectē saluatur in vno: in alijs autē sicut quid, & per posterius. & talis est diuisio peccati per veniale & mortale. Vnde praedicta definitio peccati, perfectē quidem cōuenit peccato mortali: imperfectē autē & sicut quid peccato veniali. vnde conuenienter dicitur, quod peccatum veniale non est contra legem, sed praeter legem: quia si in aliquo recedit ab ordine legis, non tamen ipsam corrumpit, quia non corrumpit dilectionē quae est plenitudo legis vt dicitur Rom. 12.

AD SECVNDVM dicendum, quod veniale est differentia diminuens de ratione peccati, & talis differentia inuenitur in omnibus, quae participant aliquod commune imperfectē & secundum quid.

AD TERTIVM dicendum, quod finis hēt rōnē terminati: non autē id quod est ad finem. veniale autē non conuertitur ad bonū commutabile vt ad finem: & ideo non conuertitur ad ipsum, vt ad alium terminum a Deo, vt propter hoc sit necessarium a Deo auerti.

AD QVARTVM dicendum, quod ille qui peccat venialiter, non fruitur creatura: sed vtitur ea. Refert enim eam habitu in Deum, licet non actu. Nec in hoc contra praecipuum facit, quia non tenetur semper actu referre in Deum.

AD QVINTVM dicendum, quod veniale peccatū in quantum ueniale nunquam fit mortale, sicut nec albedo fit nigredo: sed actus qui est venialis in suo genere, potest fieri mortale peccatū ex voluntate ponentis finē in creatura: quia & id quod est ex natura sua frigidum, potest fieri

D. 549.

Posita in 2. argumento.

D. 259.

D. 1009.

fieri calidum sicut aqua.

AD SEXTVM dicēdū, q̄ p̄m̄ veniale fit mortale, q̄ placet non quocumque modo: sed sicut finis.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ aliquādo aliqd̄ diuidit̄ contra alterum: quia s̄m̄ essentiam suā opponunt, sicut album & nigrū, calidum & frigidum. & horū vnum nō disponit ad alterum. Aliquando autē aliqua diuiduntur adinuicem, quia opponuntur secūdum rationem perfecti & imperfecti, quorū vnum ordinatur ad alterum: sicut accidens ad substantiam, & potentia ad actum. & hoc modo etiam veniale diuiditur contra mortale, & disponit ad ipsum.

AD OCTAVVM dicēdū, q̄ volūtas creaturę rōnalis obligatur ad hoc, q̄ fit subdita Deo: sed hoc fit per pręcepta affirmatiua & negatiua, quorū negatiua obligat semper & ad semper, affirmatiua vero obligant semper, sed non ad semper. Cum ergo aliquis peccat venialiter, tunc quidem non reddit honorē debitum Deo, seruando pręceptum affirmatiuum in actu: sed hoc nō est peccare mortaliter: sicut peccat mortaliter qui dehonorat Deum, transgrediendo pręceptum negatiuum, vel non implendo pręceptum affirmatiuum tempore, quo obligat.

AD NONVM dicēdū, q̄ cū illud pręceptum Apostoli sit affirmatiuum, nō obligat ad hoc q̄ semper obseruet̄ in actu. Obseruatur autē semp̄ in habitu, quādiu homo habitualiter habet Deū, sicut vltimum finem, quod non excluditur per peccatum veniale.

AD X. dicendum, quod Aug. ibi loquitur de perfecto malo culpę, quod est peccatum mortale.

AD XI. dicendum, quod adulari solummodo ad placendum, ex genere suo est peccatum veniale, cū sit quędam vanitas: sed adulari ad decipiendum est peccatum mortale, secundum illud Ila. 10. Popule meus qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt. & de tali adulatione loquitur canon, Clericus, qui vnde ibi dicitur quod clericus, qui vacat adulationibus & proditionibus debet degradari.

AD XII. dicendum, quod illa differentia ex parte subiecti non est constitutiua mortalis & venialis peccati: sed est cōcomitans. & ideo nihil prohibet aliquod peccatum veniale esse in superiori ratione, & similiter dicendum ad XIII.

AD XIII. dicendum, quod sensualitas in brutis non participat aequaliter ratione, sicut in nobis, ut dicitur in 1. Eth. & secundum hoc potest esse subiectum peccati.

AD XV. dicēdū, q̄ trīpsum organum corporale obedit aequaliter rōni, & secūdum hoc in actu eius pōt esse peccatum: & similiter in actu sensualitatis.

AD XVI. dicendum, quod in sola voluntate est peccatum: sicut in primo mouente: in alijs autem viribus, sicut in imperatis & motis.

AD XVI. dicendum, q̄ in superiori rōne potest esse mortale peccatum & directe & indirecte. Est enim non erret inquantū aspicit rationes æternas, errare tamen potest inquantum ab eis potest auerteri. Similiter etiam dicendum, quod ex peccato originali non est cōsecutum quod nullo modo, inferiores vires obediunt rationi: sed in hoc quod non totaliter obediunt, sicut in statu innocentie.

AD XVII. dicēdū, q̄ illa differentia cōueniēs est, s̄m̄ q̄ differentia peccati mortalis & venialis accipitur ex parte voluntatis: sed quędā sunt mortalia ex suo genere, quę qualicumque voluntate fiant, semper sunt peccata mortalia. & de istis procedit obiectio. In his autē ipsam opus ex suo genere est cōtra

dilectionem Dei: sicut si aliquis lædat aliquem, opere contra charitatem facit.

AD XIX. dicēdū, q̄ magis & minus quando sequuntur rōnes diuersas, diuersificant peccatum ita est in proposito. Nam diligere aliquid ut finem & sicut id quod est ad finem: non habet candorem dilectionis.

AD XX. dicendum, q̄ bene contingit in aliquo esse extra charitatem, q̄ aliqua creaturā diligit quāquam Deum, & aliquam aequaliter Deo, & aliquam minus Deo: sed non contingit, quod aliquis diligat aliquam creaturam equaliter Deo, & nullam diligat plus quāquam Deum: quia necessitas homo in aliquo vno constituit vltimum finem voluntatis.

AD XXI. dicendum, q̄ illa differentia est constitutiua, & non constitutiua mortalis & venialis peccati. Ille autē qui peccat venialiter, caret ordine amoris in aliquo actu circa ea quę sunt ad finem: non simpliciter quantum ad finem ipsum, & alio non tollit virtutem nec gratiam.

AD XXII. dicendum, q̄ aliud est non ordinari ad Deum, quod conuenit veniali, & aliud est excludere ordinem ad Deum, quod conuenit mortali.

AD XXIII. dicendum, quod illud quod peccatum veniale, Deus punit, non tamquam odens iram, sed tamquam filium quem diligit purgans, & emendans.

AD XXIII. dicendum, q̄ peccata venialia, quę in infidelitate decedunt, vel in quocumque peccato mortali, æternaliter puniuntur, non propter se, quia non priuant gratiam: sed propter peccatum coniunctum per quod gratia est priuata.

ARTICVLVS II.

Utrum peccatum veniale diminuat charitatem.

SECUNDO quaritur, utrum peccatum veniale diminuat charitatem, & videtur quod sic. Dicitur Aug. 10. Confessionum, Minus te amat qui peccat aliquid amat, quod non propter te amat: sed qui peccat venialiter, aliquid amat cum Deo, non propter Deum amat: alias non peccaret.

ergo ille qui peccat venialiter minus amat Deum. ¶ 2. Præter. Contraria nata sunt fieri circa idem instrumentum & diminutio sunt contraria. Charitas augetur, secundum illud ad Philia. Oro ut charitas vestra magis & magis abundet, ergo etiam diminuitur: sed non diminuitur per peccatum mortale totaliter tollitur, ergo diminuitur per peccatum veniale. Sed dicendum, quod charitas quantum ad suam acquisitionem diminuitur per peccatum veniale, quia facit peccatum veniale, ut minus de charitate recipiat: sed postquam charitas iam infusa, non potest per peccatum veniale diminui.

¶ 3. Sed contra, secundum Philo. in 2. Ethic. sunt per quę generatur virtus, corrumpitur & diminuitur. Si ergo peccatum veniale facit ad hoc, non erretur per infusionem, minor charitas facit ad hoc, quod charitas habita diminuat.

¶ 4. Præter. Quicquid diminuit differentiam cōueniētiā alicuius speciei, diminuit essentia cōueniētiā facile mobile est differentia constitutiua habitus quā diminuit peccatum veniale, quia peccatum veniale fit homo pronior ad casum mortalis peccati per quod amittitur charitas, ergo veniale peccatum diminuit habitum charitatis.

¶ 5. Præter. Ois amor, uel ē cupiditatis, uel charitatis.

dist. 46. c. clericus.

lib. 1. c. vlt. rom. 5.

D. 995.

vt accipitur ab Aug. 9. de Trin. Sed ille qui peccat venialiter, amat creaturam, non quidem amore charitatis, quia charitas non agit perperam, ut dicitur 1. ad Corinth. 13. ergo amore cupiditatis. Sed augmentum cupiditatis vt esse diminutio charitatis, quia vt Aug. dicit in lib. 83. Questionum, Ipsum nutrimentum charitatis est diminutio cupiditatis. ergo videtur, quod peccatum veniale diminuat charitatem.

¶ 6 Præf. Aug. dicit in 8. super Gene. ad literam, qd charitas vel gratia cõparatur ad animam, sicut lux ad aërem: sed lux aëris diminuitur, si aliquod obstaculum lucis ponatur, puta, cum densior fit per vaporem. ergo & charitas vel gratia diminuitur per veniale, quod est quoddam obstaculum charitatis, & obnubilatio mentis.

¶ 7 Præf. Omne id quod successiue corrumpitur, potest diminui: sed charitas successiue corrumpitur, ergo charitas potest diminui. Minor probatur dupliciter. primo quidem, quia omne quod corrumpitur, est subiectum corruptionis: sed charitas corrumpitur. ergo est subiectum corruptionis. Aliquid ergo eius est corruptum, & aliquid adhuc manet: & sic successiue corrumpitur. Secundo sic, Charitas non corrumpitur quando est: nec etiam quãdo totaliter non est, quia iam corrupta est. ergo corrumpitur quando partim est, & partim non est. Successiue ergo corrumpitur. ergo potest diminui: sed non per mortale. ergo per veniale.

¶ 8 Præf. Sicut in peccato mortali est inordinatio simpliciter, ita in peccato veniali est inordinatio sibi quid: sed inordinatio simpliciter, quæ est peccati mortalis, tollit simpliciter ordinationem charitatis. ergo inordinatio secundum quid, tollit ordinationem charitatis sibi quid. ergo diminuit ipsam.

¶ 9 Præf. Ex multis actibus peccatorum venialium gignitur aliquis habitus: sed actus peccati venialis impedit actum charitatis. ergo & habitus venialis peccati impedit habitum charitatis, ergo diminuit ipsam.

¶ 10 Præf. Ois offensa diminuit dilectionem: sed peccatum veniale est quoddam offensa: sed peccatum rationem culpæ. ergo peccatum veniale diminuit dilectionem charitatis.

¶ 11 Præf. Bern. dicit in quodã serm. de purifi. Quod nõ procedere in via Dei est retrocedere: sed ille qui peccat venialiter nõ procedit in via Dei. ergo retrocedit, qd nõ esset: nisi veniale diminueret charitatem.

¶ 12 Præf. Omnis virtus vnita fortior est, qd multiplicata, vnde & amor vnitus fortior est, qd ad plura dispersus, pp quod dicit Philo. in 8. Ethico. qd impossibile est plures inter se diligere: sed ille qui peccat venialiter, amore suum dispergit ad alia, quã ad Deum. ergo diminuitur in eo virtus charitatis.

¶ 13 Præf. Prouerb. 24. dicitur, Septies in die cadit iustus & resurgit, quod exponit glossa de cabu qui fit per veniale: sed per veniale non cadit homo à charitate. ergo cadit à perfecto gradu charitatis. Diminuitur ergo charitas per veniale peccatum.

¶ 14 Præf. Per charitatem meretur homo gloriam uitæ æternæ: sed per veniale peccatum retardatur homo à consecutione uitæ æternæ. ergo per veniale peccatum diminuitur charitas.

¶ 15 Præf. Illa quæ impediunt uitam corporalem uel sanitatem, diminuant ipsam: sed veniale peccatum est quoddam impedimentum spiritualis uitæ, quæ est per charitatem, ut supra dictum est. ergo per peccatum veniale diminuitur charitas.

¶ 16 Præf. Operatio sequitur formam. Quod ergo

A impedit actum diminuit formam: sed veniale impedit actum charitatis. ergo diminuit ipsam charitatem.

¶ 17 Præf. Feruor est proprium accidens charitatis, unde dicitur Rom. 12. Spiritu feruentes, sed veniale diminuit feruorem charitatis, ut communiter dicitur. ergo diminuit charitatem.

SED CONTRA quod in infinitum distat ab aliquo, additum vel subtractum nõ diminuit ipsum. nec auget, sicut patet de puncto, & linea: sed veniale in infinitum distat à charitate, quia charitas diligit Deum, sicut infinitum bonum, veniale autem diligit creaturam, sicut quoddam bonum finitum.

¶ 2 Præf. Diminuta charitate diminuitur præmium uitæ æternæ, quod commensuratur quantitati charitatis: sed veniale peccatum non diminuit præmiũ uitæ æternæ, alioquin pena eius esset æterna, scilicet æterna diminutio gloriæ. ergo peccatum veniale non diminuit charitatem.

¶ 3 Præf. Omne finitum per continuam diminutionem totaliter tollitur: sed charitas est quidam habitus finitus in anima. ergo peccatum veniale si diminuat charitatem, multiplicatum, totaliter tolleret ipsam, quod est inconueniens.

RESPON. Dicendum, qd quia augmentum & diminutio considerantur circa quantitatem, oportet ad huius quæstionis euidentiã considerare, quæ sit quantitas charitatis. Cum autem charitas sit quædam forma & sit habitus seu uirtus, oportet eius quantitatem dupliciter considerare, uno quidem modo, sibi quod est forma: alio modo, secundum quod est talis forma, quæ est habitus vel uirtus. Quæritas autem forma, quædam est per accidens, quædam per se: per accidens quidem sicut dicitur quanta ratione subiecti, ut albedo ratione superficie: sed ista quantitas non habet locum in proposito, quia mens, quæ est subiectum charitatis, non est quanta. Quantitas autem per se alicuius formæ attenditur tripliciter. Vno modo, ex parte causæ agentis, quanto enim fuerit fortior uirtus actiua, tãto inducit perfectiorem formam perfectius reducens subiectum de potentia in actum: sicut magnus calor magis calefacit quã paruus. Alio modo ex parte subiecti, quod quidem perfectius recipit formam ex actione agentis, quanto melius fuerit dispositum: sicut lignum siccum magis calefit quã uiride, & aer qd aqua ab eodem igne. Tertio modo, consideratur quantitas alicuius formæ in quantum est uirtus, uel habitus ex parte obiecti. Virtus enim dicitur magna, quæ potest in aliquid magnum: omnis etiam habitus ex obiecto, & speciem, & quantitatem habet. Si ergo considerare mus quantitatem charitatis ex parte obiecti, sic nullo modo potest augeri uel minui. Ea enim quorum ratio consistit in aliquo indiuisibili, non intenduntur nec remittuntur, & hæc est ratio quare quælibet species numeri caret intentione & remissione, quia completur per unitatem: semper. n. unitas addita facit speciem. Obiectum autem charitatis habet indiuisibilem rationem, & consistit in termino: est enim obiectum charitatis Deus, prout est summum bonum, & ultimus finis: sed ex parte causæ agentis, & ex parte subiecti charitas potest esse maior uel minor. Ex parte quidem agentis, non pp maiorem uel minorem uirtutem eius: sed pp sapientiam & uoluntatem ipsius, secundum quam diuersas mēsuras gratiæ & charitatis distribuit hominibus, secundum illud Ephes. 4. Vnicuique nostrum data est gratia sibi mensuram donationis Christi. Ex parte uero subiecti

12. q. 88. & 89. per totum.

D. 649.

secundum se prout est in termino motus, id est cor rumpi, & nunc primo corruptum esse: sicut idem est illuminari & illuminatum esse. Quādo autem primo corruptū est aliquid, tūc nō est, vt dicitur in 8. Phys, & ideo quando charitas corrumpitur, non est.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ inordinatio simpliciter tollit ordinationem charitatis simpliciter. q̄a attingit animam secundū superiōre partem: & inordinatio secundū quid, tollit secundum quid ordinationem charitatis in aliquo actu, prout ordo charitatis a superiori parte animæ ad inferiores deriuatur. sed de ipsa charitate secundum q̄ est in suprema parte, nihil diminuit, sicut nigredo, quæ est in pede nihil dimittit de albedine, quæ est in capite.

AD NONVM dicendum, q̄ ex multis peccatis venialibus potest causari aliquis habitus: sed ille habitus nec tollit nec dimittit charitatem, quia nec in eodem est, nec circa idem.

AD X. dicendum, quod peccatum veniale cum non importat auersionem proprie loquendo, nō habet rationem offensæ.

AD XI. dicendū, q̄ aliquis procedit in vita Dei, nō solum quando ipsa charitas augetur in actu, sed q̄si disponit ad augmentum charitatis. Sicuti puer non actu crescit toto tempore augmenti: sed quandoq; crescit in actu, quandoque disponitur ad augmentum: & similiter aliquis retrocedit in via Dei, nō solum per diminutionem charitatis: sed etiā per hoc quod retardatur a proficiendo: vel etiam per hoc, quod disponitur ad casum, quorum vtrumque fit per veniale peccatum.

AD XII. dicendū, q̄ amor qui ad multa diffunditur, secundū rationē eandem diminuitur: sed diffusio amoris secundum vnam rationem, non dimittit amorem qui est secundū aliam rationem. puta, si aliquis habeat multos amicos, nō p̄pter hoc minus diligit siliū vel uxore: sed si amaret multas uxores, minueretur amor qui est ad vnam: & si haberet multos filios minueret amor, qui est ad vngentū. per peccatū autē veniale diffunditur amor hominis ad creaturas, non secundum rationem finis prout amat Deus: & ideo nō diminuitur amor ad Deū in habitu: sed forte in actu.

AD XIII. dicendum, q̄ per peccatum veniale cadit non quidem a charitate ipsa, vel a perfectō gradu charitatis: sed ab aliquo charitatis actu.

AD XIV. dicendū, q̄ veniale nihil diminuit de gloria: sed solum retardat consecutionem gloriæ: & similiter nihil diminuit de charitate: sed solum retardat actum & augmentum eius.

AD XV. dicendum, q̄ aliqua impediunt perfectiōnē vel actum sanitatis, quæ tamen non dimittunt sanitatē: sicut aliqui sunt cibi difficile degestibiles in quantum impediunt facilem digestionem.

AD XVI. dicendū, q̄ actus p̄t diminui dupliciter. Vno modo, quantum ad facilitatem agendi, vt. s̄ho mo non possit tm̄ agere, & sic quod diminuit actū, diminuit principū actus, quod est forma. Alio modo, quantum ad executionē actus, & sic nō oportet q̄ id, quod diminuit actum, dimittat formā. Non enim diminuit grauitatē lapidis columnæ, quæ retinet ipsum ne cadat deorsum: nec diminuit virtutē gressuū hoīs qui ligat ipsum. & per hunc modū veniale diminuit actū charitatis: non autē primo mō.

AD XVII. dicendū, q̄ feruor p̄t accipi dupliciter. Vno modo, secundum quod importat intentionē inclinationis amantis in amatum, & talis feruor

A est essentialis charitati, & non diminuitur per veniale peccatum. Alio modo, dicitur feruor charitatis secundum quod redundat in motus dilectionis etiā in inferiores vires, & quodammodo non solum cor; sed etiam caro exulset in Deum. & talis feruor diminuitur per veniale peccatum, absque diminutione charitatis.

ARTICVLVS III.

Vtrum peccatum veniale possit fieri mortale.

TERTIO, quæritur, vtrum p̄m veniale possit fieri mortale. Et videtur quod sic. Dicit enim Aug. super Io. exponens illud, Qui incredulus est filio, non videbit vitam, plura peccata minuta si negligantur, occidunt. Sed ex hoc dicitur aliquod peccatum mortale, quod occidit spiritualiter. ergo plura peccata minuta, id est, venialia faciunt mortale.

¶ 2 Præt. Super illud Psalmi, Multiplacati sunt super capillos capitis mei, dicit glossa Aug. Virasti graua, caue ne obruaris arena. Per arenam autem intelliguntur peccata minuta, scilicet venialia. ergo multa peccata venialia obruunt vel occidunt hominē, & sic idem quod prius. Sed dicendum, quod multa venialia dicuntur occidere vel obruere, in quantum disponunt ad mortale.

¶ 3 Sed contra. Aug. dicit in regula, quod superbia bonis operibus insidiatur vt pereant, & sic etiam videtur quod etiam bona opera sint aliqua dispositio ad peccatum mortale: sed tamen non dicuntur occidere vel obruere. ergo nec peccata venialia, ratione prædicta possunt dici obruere vel occidere. Videtur ergo quod per se veniale fiat mortale.

¶ 4 Præt. Veniale est dispositio ad mortale: sed dispositio fit habitus secundum Philo. in Prædicamentis. ergo veniale fit mortale.

¶ 5 Præt. Motus sensualitatis est veniale peccatum: sed adueniente consensu rationis fit mortale, vt patet per Aug. in li. de Tri. ergo veniale peccatum potest fieri mortale.

¶ 6 Præt. Contingit in ipsa ratione superiori esse aliquem motum infidelitatis ex surreptione, qui est peccatum veniale. Consensus autem superueniens non destruit essentialitatem prioris motus, qui erat veniale peccatum: & tamen facit peccatum mortale: ergo veniale potest fieri mortale.

¶ 7 Præt. Peccatum veniale & mortale, quandoque differunt secundum diuersos personarum gradus. Dicitur enim in decre. Dist. 25, quod non concordare discordes est peccatum veniale laico: sed episcopo videtur esse peccatū mortale, quia propter hoc degradatur, vt videtur dist. 53. Persona autem inferioris gradus potest transferri in superiorem gradum. ergo peccatum veniale potest fieri mortale.

¶ 8 Præt. Secundum Christo. risus & ioculatio sunt peccata venialia: sed risus fit peccatum mortale. Dicitur enim Prou. 14. Risus dolori miscbitur, & extrema gaudij luctus occupat. glo. perpetuus, qui tamen non debetur nisi peccato mortali. ergo veniale peccatum potest fieri mortale.

¶ 9 Præt. Quæcūq; non distinguunt, nisi p̄ accidens, vnum p̄t fieri alterum: sed veniale & mortale non distinguuntur nisi per accidens. Ea. n. quæ per se distinguuntur non transmutantur in inuicem: veniale autē & mortale in inuicem transmutantur, quia nihil adeo est veniale, quin fiat mortale dū placet: & similiter omnis culpa mortalis per cōfessionem fit venialis. ergo veniale peccatū potest fieri mortale.

¶ 10 Præt. Minimū bonum per accessum ad Deum, fit ma-

Tracta. 22. in Ioan. non p̄t a fine. & Trad. 1. in can. Ioan. parum ante mediū, tom. 9. Psalm. 29. tom. 8.

In 3. regula cap. 5. to. 1.

In prædica. qualitatis non veniunt a principio tom. 1. 12. De trin. c. 42. tom.

Homil. 87. in Matth. a meo tom. 3. Glo. interl. nearis ibi.

fit maximum: sicut motus liberi arbitrij per informationem gratiæ fit meritorius. ergo per recessum a Deo, minimum malum potest fieri maximum. Minimum autem malum in genere peccatorum est ueniale, maximum autem est peccatum mortale, ergo ueniale potest fieri mortale.

Lib. 4. profa
6. a medio il
lius.

¶ 11 Præt. Boc. dicit in lib. de Consola. quod peccata se habet ad animam, sicut languores ad corpus: sed minimus languor per augmentum potest fieri maximus, ergo minimum peccatum, scilicet ueniale potest fieri maximum, scilicet mortale.

¶ 12 Præt. Ordines angelorum formaliter constituuntur per dona gratiarum: sed ordines Angelorum differunt specie. ergo & dona gratiarum specie differunt: sed per augmentum meriti alius quis qui primo merebatur assumi ad inferiorem ordinem Angelorum, postea meretur assumi ad superiorem. ergo minor gratia fit maior, licet specie differant. pari ergo ratione peccatum ueniale potest fieri mortale.

¶ 13 Præt. Status innocentie non in infinitum excedit statum naturæ corruptæ: sed quilibet motus uenialis in statu innocentie fuisset mortalis, ergo & modo in statu naturæ corruptæ ueniale potest fieri mortale.

¶ 14 Præt. Magis differt bonum & malum, quam duo mala. scilicet ueniale & mortale, quia bonum & malum differunt genere, duo autem mala in genere conueniunt. Bonum. n. & malum sunt genera aliorum, ut dicitur in Prædicamentis: sed eadem actio numero potest esse bona & mala; puta, cum seruus dat elemosinam cum murmure, ex mandato domini ex charitate præcipientis, ergo multo magis eadem actio numero potest esse ueniale & mortale peccatum.

In postprædicam. in c. de opor. in fine illius tom. 1.

¶ 15 Præt. Peccatum est quoddam pondus animæ secundum illud Psal. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauata sunt super me. sed minimum pondus per additionem potest tam graue fieri, ut super virtutem portantis, ergo ueniale peccatum per additionem, potest fieri mortale, & excludit virtutem.

Lib. 15. e. 13. præc. tom. 1.

¶ 16 Præt. Secundum Aug. 12. de Tri. talis est progressus in unoquoque peccato, qualis in peccato primum parentum, ita quod sensualitas tenet locum serpentis, ratio inferior locum mulieris, superior uero ratio locum uiri: sed non poterat fieri quod uir comederet de ligno vetito, quin peccaret mortaliter, ergo in superiori ratione non potest esse, nisi peccatum mortale. Quod ergo est ueniale in inferiori parte, cum uenerit ad superiorem fiet mortale.

¶ 17 Præt. Si habitus est dånabilis, & actus ex illo procedens dånabilis erit: sed in infideli nõ baptizato cui nõ est remissum originale peccatum, manet habitus primæ dånationis ad quæ pertinet corruptio somitis, ergo etiam primi motus ex tali corruptione proueniens sunt eis damnabiles, & peccata mortalia, qui tamen constat quod secundum se sunt peccata uenialia, ergo peccatum ueniale potest fieri mortale.

SED CONTRA, Ea quæ in infinitum differunt, non transeunt in inuicem: sed peccatum mortale & ueniale differunt in infinitum. Nam uni debetur pena temporalis: alij aterna. ergo peccatum ueniale non potest fieri mortale.

¶ 2 Præt. Ea quæ differunt genere vel specie, non transeunt in inuicem: sed ueniale & mortale differunt genere uel etiam specie, ergo ueniale numquam potest fieri mortale.

¶ 3 Præt. Vna primatio nõ fit alia, cæcitas. n. nõquam fit surditas, sed mortale includit priuationem finis,

ueniale autem priuationem ordinis ad finem, ergo ueniale numquam potest fieri mortale.

RESPON. Dicendum, quod ista questio tripliciter potest habere intellectum. Vno enim modo potest intelligi, utrum unum & idem peccatum numerum quod prius ueniale, postmodum possit fieri mortale. Secundo, potest intelligi, utrum peccatum, quod ex genere suo est ueniale, possit aliquo modo fieri mortale. Tertio modo, potest intelligi, utrum mortalia peccata uenialia faciant unum peccatum mortale. Si ergo primo modo intelligatur, dicendum est, quod peccatum ueniale non potest fieri mortale.

Cum enim peccatum, secundum quod nunc loquimur, importet actum malum mortaliter, oportet ad hoc quod sit unum & idem peccatum numerum, quod sit vnus actus mortaliter. Est autem vnus actus moralis ex hoc, quod est voluntarius, & vnus actus moralis consideranda est secundum materiam. Contingit enim quandoque, quod actus est vnus numero secundum quod est in genere nature, tamen non est vnus secundum quod est in genere moris propter diuersitatem uoluntatis, puta, si quis vadens continue ad ecclesiam in prima parte tentus intendat inanem gloriam, in secunda uero intendat Deo seruire. Sic ergo contingit quod in vnus sit vnus actus nature, quod in prima parte sit peccatum ueniale, & in secunda peccatum mortale.

In istis in rãtas libidines excreseat, ut faciat opus peccati uenialis etiam in contemptum Dei, puta, hoc uerbum otiosum, uel aliquid huiusmodi: sed hoc est vnus peccatum, sed duo, quia non est vnus actus secundum genus moris. Si uero intelligatur quod secundum modo, sic dicendum est, quod id, quod est peccatum ueniale ex genere, potest fieri peccatum mortale, non quidem ex genere: sed ex fine. Ad cuius considerationem est, quod cum actus exterior teneat ad genus moris secundum quod est voluntarius in actu moralis potest considerari duo obiecta. Vnum est exterioris actus, & obiectum interioris. Quæ dicitur quandoque sunt vnus, puta, cum aliquis intendit ad aliquid locum vadit illic, quandoque ueniale diuersa, & contingit quod alterum est bonum, & alterum malum, sicut cum aliquis dat elemosinam, intendens placere hominibus, obiectum exterioris actus bonum, obiectum autem interioris actus est malum, & quia actus exterior constituitur in genere mortali, quantum est voluntarius, oportet quod formaliter consideretur species moralis actus secundum obiectum exterioris actus. Nam species actus consideratur secundum obiectum. unde Philo. dicit in 3. Ethico. quod qui ut mochetur furatur, magis est mochetus quam fur. Sic ergo aliquis actus exterior, qui secundum materiam suam, quam habet ab obiecto interiori, est peccatum ueniale, secundum obiectum interioris actus, quod est in specie mortali peccati: sicut cum aliquis intendit ad aliquid locum vadit illic, intendens prouocare ad libidines, contingit etiam, quod aliquid est secundum se peccatum ueniale non propter obiectum, sed propter imperfectionem suam, puta, motus concupiscentie in aliquid, qui est in sensualitate est quidem quodammodo obiectum in genere peccati mortali: sed quia non est ad malitiam moralem, quia est in genere mortali, quod est completum malum in genere mortali, contingit autem tale peccatum fieri mortale, si intentione obtineat, puta, superueniente deliberatione sensu ronis. Si uero tertio modo, intelligatur quod

¶ 18 Præt. Secundum Aug. 12. de Tri. talis est progressus in unoquoque peccato, qualis in peccato primum parentum, ita quod sensualitas tenet locum serpentis, ratio inferior locum mulieris, superior uero ratio locum uiri: sed non poterat fieri quod uir comederet de ligno vetito, quin peccaret mortaliter, ergo in superiori ratione non potest esse, nisi peccatum mortale. Quod ergo est ueniale in inferiori parte, cum uenerit ad superiorem fiet mortale.

¶ 19 Præt. Si habitus est dånabilis, & actus ex illo procedens dånabilis erit: sed in infideli nõ baptizato cui nõ est remissum originale peccatum, manet habitus primæ dånationis ad quæ pertinet corruptio somitis, ergo etiam primi motus ex tali corruptione proueniens sunt eis damnabiles, & peccata mortalia, qui tamen constat quod secundum se sunt peccata uenialia, ergo peccatum ueniale potest fieri mortale.

SED CONTRA, Ea quæ in infinitum differunt, non transeunt in inuicem: sed peccatum mortale & ueniale differunt in infinitum. Nam uni debetur pena temporalis: alij aterna. ergo peccatum ueniale non potest fieri mortale.

¶ 2 Præt. Ea quæ differunt genere vel specie, non transeunt in inuicem: sed ueniale & mortale differunt genere uel etiam specie, ergo ueniale numquam potest fieri mortale.

¶ 3 Præt. Vna primatio nõ fit alia, cæcitas. n. nõquam fit surditas, sed mortale includit priuationem finis,

endum est, qd dicitur quidē & efficiēt multa pēta uenialia nō faciūt vnum pētm mortale: ita. s. qd multa pēta uenialia habeāt reatum vnius pētm mortalis, qd patet duplici rōne. Primo qdem qd quādocūq; ex multis aggregatis fit aliquod vnum, oportet esse eadē rōnem quāritatis vtrōbique, sic autē ex multis paruis lineis fit una linea: ubi vero est alia rō quantitatē ex multis nō fit vnum. Nō. n. ex multis numeris fit una linea, nec eōuerso. pētm autē ueniale nō hēt eandē rōnē magnitudinis cum mortali. Nā quāritas pētm mortalis est p auersionē a fine vltimo, quāritas autē pētm venialis est fm aliquā deordinationē circa ea, qd sunt ad finē. secundum qd ueniale pētm nō diminuit charitatē, vt dictū est supra, quā pētm mortale tollit. Dispositiue tñ multa uenialia inducūt ad mortale faciendū: qd ex multiplicatione actuum generat habitus, & crescit auaritas & delectatio in peccato, & intantum pōt crescere qd facilius inclinatur ad peccandum mortaliter. Tamē ista dispō nō prae exigitur ex necessitate ad peccatum mortale: quia ēt uenialibus non pcedētibus pōt hō peccare mortaliter, & p dicta dispositione uenialium pcedente p charitatē, potest homo peccato mortali resistere.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod multa peccata minuta occidunt dispositiue, vt dictum est, & similiter dicendum ad secundum.

AD TERTIUM dicendum, qd bona opera nō disponūt ad peccatum mortaliter, sicut pēta uenialia disponūt: sed possunt esse occasio quādam per accidens.

AD QUARTUM dicendum, qd dispō cōparat ad habitū, sicut imperfectū ad pfectū: sed hoc cōtingit dupl. Vno mō, qd pfectū & imperfectū sint in eadē specie, & sic dispō fit habitus. Alio mō sic qd pfectū, & imperfectū sint in diuersis speciebus, & sic dispō nunquam fit illud ad quod disponit. Nō. n. calor fit forma ignis, & similiter nec pētm ueniale fit mortale.

AD QUINTUM dicendum, quod ille motus qui fit in sensualitate peccatum ueniale, nunquā fiet mortale peccatum: sed ipse consensus superueniēs erit peccatum mortale per se.

AD SEXTUM dicendum, qd surreptio infidelitatis nō semp est in superiori rōne: sed qnq; pōt esse in imaginatione, puta, cū aliq; imaginat tres psonas in diuinis sicut tres homines, & mouet subito ad credēdū. Quandoq; autē in rōne inferiori, puta, cū aliquis cōsiderat aliqua in creaturis repugnātia fidei Trinitatis. Quādoque autē in superiori rōne, puta, cum aliq; subito immediate incipit cogitare de trinitate personarum in diuinis, talis surreptio est in superiori ratione, & est peccatum ueniale. Consensus autem superueniens est alius motus: & ita non sequitur quod sit idem peccatum ueniale & mortale.

AD SEPTIMUM dicendum, qd persona est pmanēs, & ideo potest in altiore gradum moueri: sed peccatum est actus statim transiens, unde nō est simile.

AD OCTAuum dicendum, quod luctus extremus occupat extrema gaudij, non cuiuslibet: sed eius gaudij quo quis fruatur creatura.

AD NONVM dicendum, qd pētm mortale ex suo gñe sp est mortale, & nūquā fit ueniale pētm, si accipiat ueniale ex genere. Quod autē est poenitentia facere de mortali pēto ueniale, æquiuoce sumit ueniale: sicut patet per distinctionē uenialis supra positam.

AD X. dicendum, qd minimū bonū pōt intelligi in gñe actū humanorū actus, qd est bonus ex genere: sed non est meritorius, quia non est gratia informata: hic autē actus idē numero nunquā fit actus me-

ritorius, qui pōt dici maximū bonū in genere humanorū actū, sicut nec ueniale unquā fit mortale.

AD XI. dicendum, qd ægrotudo, sicut & sanitas, non est actus, sed dispositio uel habitus, unde eadē numero existens pōt transferri de imperfectiori ad pfectius: sed peccatū est actus transiens, & ideo quantū ad hoc non est simile: sed similitudo attenditur solum quantum ad hoc, quod sicut languor est deordinatio naturæ, ita peccatum est deordinatio actus.

AD XII. dicendum, qd cum ordo in angelis ponatur pars hierarchia, quæ est sacer principatus, manifestū est qd ordo essentialiter consistit in dono gratiæ, & fm differentiam donorum gratuitorū ordines distinguuntur: licet distinctio naturalium bonorū prae supponatur materialiter & dispositiue, sed notandum est qd donum gratiæ potest considerari dupliciter, Vno mō, quantum ad hoc qd vnit Deo: & quantum ad hoc, non distinguuntur ordines angelorum: sed omnes cōueniunt. Vnde Dion. dicit, qd tota hierarchia angelorum est ad Deū quātum possibile est similitudo, & unitas. Alio modo, pōt considerari donū gratiæ in quantum ordinat ad opus: & secundum hoc gratia diuersificatur in diuersis ordinib; prout ad diuersa officia ordinant homines autem ad hoc dñr assumi ad ordines angelorum, nō rōne officiorum: sed pp mensuram gloriæ & fuitonis diuinae, vn de non sequitur, qd in omnibus gratia specie differat secundum diuersum perfectionis statum.

AD XIII. dicendum, qd in statu innocentie homo nō poterat uenialiter peccare, non quidem ita, qd nō posset facere ea qd sunt uenialia ex genere quæ sibi essent mortalia: sed quia omnia illa quæ sunt uenialia ex genere facere non poterat. Non. n. poterat in eo esse inordinatio in inferioribus circa ea, quæ sunt ad finem: nisi præcederet in eo inordinatio in superiori parte respectu finis.

AD XIV. dicendum, qd actio ministri & actio domini ex diuersa voluntate procedit, unde moraliter non est vna actio.

AD XV. dicendum, qd in omnib; ponderibus corporalius est vna ratio quantitatis: non autē in peccato mortali & ueniali, unde ratio non sequitur.

AD XVI. dicendum, qd vir gustādo de ligno scientiæ boni & mali, fecit contra præceptū diuinū, & ideo peccauit mortaliter, & similiter rō superior quādoque peccat, faciens contra præceptum diuinū, peccat mortaliter: sed non semper peccat contra præceptum diuinum, & ideo ratio non sequitur.

AD XVII. dicendum, qd illud est falsum qd proponēbatur, qd si habitus est damnabilis & actus, peccatū enim mortale non cōsistit in habitu, sed in actu. Vnde si ex multis actib; peccatorum mortalium generetur aliquis habitus, nō oportet quod omnis motus, qui sequitur ex inclinatione illius habitus, sit peccatū mortale. Nullus. n. est habens ita confirmatum habitum luxuriæ, uel alterius uitij, quin aliquādo secundum rationem motibus eius resistat: & tamē stultum esset dicere, qd talis motus imputaretur ad peccatum mortale ei qui resistit, unde licet habitualis cōcupiscentia sit dānabilis in infidelib; non dū baptizato: nō tamen oportet quod quilibet motus cōcupiscentiæ sit dānabilis per modum peccati mortalis, & tamē fomes nō dicitur cōcupiscentia habitualis positue: sed priuatiue, sicut supra dictū est, p remotionē. f. originalis iustitiæ. unde motus qui sequitur ex ipsa potentia naturali, non oportet qd semper sit peccatum, ne dum qd sit peccatum mortale: Nō est

ergo

Quest. dist. S. Tho.

T ergo

finem ergo
io triplicem
modo potest
mō numerus
fieri mortale
atum, quod
p modo hō
gi vni mō
tum mortale
cendū mō
ri mortale
d nunc hō
ter, oportet
um mortale
em ad hō
ced. dicitur
undum pōt
actus etiam
e naturā qd
est in genere
is, puta, hō
ma partem
nda uero
dē in vno
arte fit vno
mortale, sicut
cipit opus
i, puta, hō
od: sed sic
est immo
gatur quod
quod est
atum mortale
d cuius mō
us exterior
voluntate
bicta. Cū
oris. Quā
a aliquā
log, vnde
onum, hō
mōsym
rioris actū
actus est
mere mortale
formaliter
obiectum
deratur
Ethico, qd
mōctus
cundum pōt
ri, est
ctus, cū
quis dā
libidinis
n se peccat
pter impo
ntia in ad
m quā
ed qua mor
ia est hō
peccatū
re mortale
ale, sicut
eliberat
lligatur
cōstat

Ca. 1. celestis hierar.
D. 75.
D. 101.
q. 5. artic. 1. & 2.

ergo dicendum, qd motus primi sensualitatis in infidelib. sint peccata mortalia, quia multo magis esset peccata mortalia fidelib. quia in vno & eodem actu plus peccat fidelis, q infidelis ceteris parib. ut patet per illud Apostoli ad Heb. 10. Quanto puratis eu de teriora mereri supplicia, qui sanguine testamēti pollutum duxerit; & secunda Petri 2. dicitur, Melius erat eis viam veritatis nō cognoscere, quā post agnitam retroire ab eo, quod traditum erat illis sancto mandato.

Ad argu. in contrariū. In corp. ar.

Ad ea vero quae in contrarium obijciuntur, patet ex dictis responsio ex his quae supra dicta sunt.

ARTICVLVS IIII.

Utrum circumstantia faciat de peccato ueniali mortale.

Q VARTO quaritur, utrum circumstantia faciat de peccato veniali mortale. & vñ qd sic. Dicit enim Aug. in Sermone de purgatorio, qd si diu teneatur iracundia, & ebrietas si assidua sit, transeunt in numerum mortalium peccatorum: sed huiusmodi sunt peccata uenialia ex suo genere, alioquin semper essent peccata mortalia, ergo peccatū veniale ex circumstantia assiduitatis, uel diuturnitatis fit mortale.

Serm. 4. in die animarū aliquantulum a principio to. 10.

Li. 4. dist. 24.

¶ 2. Præ. Delectatio morosa est peccatū mortale, ut Magist. dicit 24. dist. 2. lib. Sentent. sed si non sit morosa, est veniale peccatum, ergo circumstantia morositas facit de ueniali peccato mortale.

¶ 3. Præ. Plus differunt bonum, & malum in actibus humanis, quam peccatum ueniale & mortale: quia bonum & malum differunt genere. Sunt enim genera aliorum, ut dicitur in Pradicamentis. peccatum autem ueniale & mortale. cum utrumque sit malum, conueniunt in genere: sed circumstantia facit de bono actu malum, ergo multo magis circumstantia facit de peccato ueniali mortale.

In post prædicam. c. 4. de oppositis in fine. tom. 1.

Ar. præced.

¶ 4. Præ. Inter alias circumstantias ponitur propter quid, quæ quidem circumstantia pertinet ad finem: sed propter finem peccatum ueniale fit mortale, ut dictū est. ergo circumstantia de ueniali facit mortale.

SED CONTRA, circumstantia est accidens actus moralis, sicut ipsum nomen sonat. sed esse mortale peccatum pertinet ad speciem peccati, cum ergo nullum accidens constituat speciem eius, cuius est accidens, videtur qd circumstantia non possit de ueniali peccato facere mortale.

1. 2. q. 88. art. 5.

RESPON. Dicendum, qd actus moralis dicitur bonus, uel malus ex genere sui secundum obiectum. Supra hanc autem bonitatem, & malitiam potest ei duplex bonitas uel malitia aduenire: una quidem ex intentione finis, alia circumstantia, & quia finis est primum obiectum uoluntatis, ideo interior actus consequitur speciem ex fine, & si interior actus ex fine habet rationem peccati mortalis, transibit actus exterior in speciem interioris actus, & efficietur peccatum mortale, sicut supra dictum est: sed circumstantia non semper dat speciem actui morali: sed solum tunc quando nouam deformitatem addit ad aliam speciem peccati pertinentem, puta, cum aliquis super hoc quod accedit ad non suam, accedit ad eam quæ est alterius, & sic incidit ibi deformitas iniustitiæ. unde illa circumstantia dat nouam speciem, & proprie loquendo iam non est circumstantia: sed efficitur specifica differentia actus moralis. Si ergo circumstantia ad dita addat talem deformitatem, quæ sit contra præceptum Dei, tunc faciet id, quod est ueniale ex genere esse mortale. Id ergo, quod est peccatū ueniale ex genere, non potest fieri mortale, per

In art. præcedent.

F circumstantiam, quæ manet in ratione circumstantie sed solū circumstantia, q transit in aliam speciem sed cōtingit qñque qd aliqd est ueniale non ex suo genere. s. ex parte obiecti: sed magis propter imperfectionem actus, quia nō pertingit utque ad deliberatum consensum rationis, qui complet rationem moralis actus. & tunc talis circumstantia, quæ est completiua moralis actus, facit de ueniali peccato mortale, puta, deliberatus consensus superueniens.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod iracundia non potest per se nocere proximo. Inferre enim nocentem proximo nocentem ex suo genere, est peccatum mortale, quia repugnat charitati quantum ad dilectionem proximi: sed quando motus iracundie appetit inferiori, & ratio non consentit ut nocentem graue proximo inferat, est peccatum mortale propter imperfectionem actus: sed si diu tenetur, non potest esse quin deliberatio rationis superueniat. Intellegitur autem teneri diu non quod actus que diu durat: sed quia potest aliquis per rationem resistere, & tunc motus iracundie non tenetur diu si duret. Similiter dicendum est de ebrietate ebrietas quantum in se est, auertit rationem a Deo in actu, ut scilicet ratio ebrietate duret non potest in Deum conuerti. & quia homo non tenetur rationem suam semper in Deum conuertere actu, propter hoc ebrietas non semper est peccatum mortale: sed quando homo assidue inebriatur, videtur quod non curet, q ratio sua cōuertatur ad Deum: & in statu tali ebrietas est peccatum mortale. & in statu tali ebrietas est peccatum mortale. & in statu tali ebrietas est peccatum mortale. & in statu tali ebrietas est peccatum mortale.

AD SECUNDUM dicendum, quod si similiter dicendum est de delectatione morosa, sicut & de morosa diu manente.

AD TERTIUM dicendum, qd circumstantia quando transfert bonum actum in malum, constituit nouam speciem peccati, & sic transfert in aliam speciem moris, & in tali etiam casu potest de ueniali peccato facere mortale.

AD QUARTUM dicendum, quod finis in quantum est obiectum actus, dat speciem actui morali: sed ratione potest facere de ueniali mortale.

ARTICVLVS V.

Utrum in ratione superiori possit esse ueniale peccatum.

Q VINTO quaritur, utrum in ratione superiori possit esse ueniale peccatum. & videtur qd non. Dicit enim Aug. in 12. de Trinit. quod ratio superior inhaeret rationibus aternis, ex quo videtur quod in ratione superiori non sit peccatum, nisi per auersionem a rationibus aternis: sed omnimode peccatum est peccatum mortale, ergo in ratione superiori non potest esse peccatum, nisi mortale.

¶ 1. Præ. Peccatum in aliqua potentia non potest esse nisi per aliquam deordinationem actus in comparatione ad suum obiectum, sicut peccatum in actu videtur potest esse non potest nisi per comparationem ad colorem: sed obiectum superioris rationis est ratio ultimus, quod est bonum aeternum, ergo peccatum in superiori ratione esse non potest, nisi per deordinationem circa finem ultimum: sed mortale peccatum est peccatum mortale. Nam ueniale peccatum est circa ea quæ sunt ad finem, mortale vero circa finem, ut supra dictum est. ergo in ratione superiori non potest esse peccatum, nisi mortale.

¶ 2. Præ. Superior ratio est q participat in luxu sed lux gra uirtuosior est, q lux corporalis. lux corporalis

corporalis nisi corrumpatur vel diminuat, non deficit in suo actu. unde multo minus lux spiritualis. ergo in inferiori ratione non potest esse aliquis actus deficiens, nisi vel corrupta gratia vel diminuta: sed per veniale peccatum neque tollitur gratia neque diminuitur, ut supra dictum est. ergo defectus venialis peccati non potest esse in superiori ratione.

¶ 4 Præ. Obiectum superioris rationis est bonum fruendum, quod est bonum æternum: sed sicut Aug. dicit in lib. 83. Quest. Ois humana perversitas est frui vendis, vel vi fruendis. ergo peccatum in superiori ratione non potest esse, nisi per hoc quod utitur fruendo, quod est Deus: sed hoc est diligere aliquid magis quam Deum, quod facit peccatum mortale. Nam uti est referre aliquid in alterum sicut ad finem, ergo in superiori ratione non potest esse, nisi peccatum mortale.

¶ 5 Præ. Ratio superior & inferior, non sunt diversæ potestates: sed differunt per hoc quod ratio superior procedit ex rationibus æternis, ratio vero inferior ex rationibus temporalibus. ut habetur apud Aug. 12. de Tri. sed non potest esse peccatum dum procedit ex rationibus æternis, nisi per hoc quod aliquis errat circa rationes æternas, quod semper est peccatum mortale. ergo in superiori ratione non potest esse peccatum veniale: sed solum mortale.

¶ 6 Præ. Secundum Phil. in lib. de Anima, Ratio est semper recta: sed peccatum opponitur rectitudini. ergo in ratione superiori non potest esse peccatum veniale.

¶ 7 Præ. Phil. dicit in 1. Ethic. quod laudamus rationem continentis & incontinentis. & sic tam in bonis quam in malis ratio laudatur: sed in illo, quod laudatur, non est peccatum. ergo in ratione non est peccatum nec mortale nec veniale.

¶ 8 Præ. Ratio deliberatione importat. Si ergo aliquid peccatum sit in ratione, oportet quod sit in ea per deliberationem: quia omne quod est in altero, est in eo per modum eius in quo est: sed peccatum quod est ex deliberatione, est ex industria sive ex certa malitia, quod est maxime mortale, cum sit peccatum in Spiritum sanctum. ergo in ratione superiori non potest esse, nisi peccatum mortale.

¶ 9 Præ. Ad rationem superiorem pertinet considerare rationes æternas: sed consilium est deliberatio quedam. ergo superior ratio nunquam peccat nisi ex deliberato consensu, & sic idem quod prius.

¶ 10 Præ. Propter contemptum, veniale peccatum fit mortale, ut supra dictum est: sed hoc non videtur esse lineam contemptum, quod aliquis ex deliberatione peccat. videtur ergo quod peccatum superioris rationis, cum sit ex deliberatione nunquam sit veniale: sed semper sit mortale.

¶ 11 Præ. In inferioribus viribus a se inveniuntur peccatum veniale ex surreptione: sed peccatum enim quod fit in superiori ratione ex surreptione, non potest esse veniale, ut videtur. ergo in superiori ratione nullo modo potest esse peccatum veniale, probatio media. Peccatum quod fit ex surreptione superueniente deliberato consensu, de veniali fit mortale, per hoc, quod ratio deliberans applicat aliquid aliud maius bonum, contra quod agere est maius peccatum, puta, cum insurgit concupiscentia ex surreptione consideratur in obiecto quod concupiscitur, solum ratio delectationis, cum vero ratio deliberat, considerat aliquid altius. legem Dei repugnantem concupiscentiæ, quam contemnendo per concupiscentiam peccat homo mortaliter. sed nihil potest accipi altius quam obiectum superioris rationis, quod est bonum æternum. ergo si peccatum ex surreptione circa proprium obiectum esset veniale, in superiori ratione non posset fieri mortale per deliberatum consensum: sed constat quod per delibe-

Aratum consensum est mortale. ergo etiam si sit ex surreptione est mortale. Nullo ergo modo potest esse peccatum veniale in superiori ratione.

¶ 12. Præ. Ratio superior est principium spiritualis vite: sicut cor in animali est principium vite corporalis, unde & cordi comparatur, secundum illud Prover. 4. Omni custodia serva cor tuum, quoniam ab ipso vita procedit: sed in corde non potest esse aliqua virtus quæ non sit mortalis. ergo nec in superiori ratione est aliquid peccatum veniale: sed mortale tantum.

SED CONTRA, Aug. dicit in 12. de Tri. quod omnis consensus in actu pertinet ad rationem superiorē: sed aliquis consensus in actu est peccatum veniale, ut potest, cum aliquis consentit, ut dicat verbum otiosum. Consensus in veniale peccatum est veniale, sicut consensus in mortale est mortale. ergo in superiori ratione potest esse peccatum veniale.

¶ 1. Præ. Sicut voluntas in bono, ita ratio delectatur in vero: sed voluntas potest peccare venialiter, si diligit bonum creatum infra bonum increatum. ergo ratio superior potest peccare venialiter, si delectetur in vero creato infra verum increatum.

RESPON. Dicendum, quod cum ratio sit directiva appetitus, dupliciter convenit esse peccatum in ratione. uno modo quantum ad actum proprium rationis, utpote cum in aliquo errat adherendo falso dimisso vero. Alio modo, ex hoc, quod appetitus post deliberationem rationis in aliquid inordinate fertur. & si quidem deliberatio rationis sumitur in aliquibus rationibus temporalibus, puta quod aliquid sit utile vel inutile, decens vel indecens secundum opinionem hominum, dicitur esse peccatum in inferiori ratione. Si vero deliberatio fiat per rationes æternas, puta, quia est concordans vel discordans precepto divino, dicitur esse peccatum in ratione superiori. Nam ratio superior dicitur, quæ rationibus æternis inhæret, ut dicit Aug. 12. de Tri. Dupliciter autem eis inhæret. & conspiciendis eis, & consulendis eis. Inhæret quidem conspiciendis eis obiecto proprio, eis autem consulendis inhæret tanquam medio, quod applicat ad dirigendum appetitum seu actionem. Vtrobique autem modo potest in superiori ratione esse peccatum veniale & mortale. Nam in quantum inhæret rationibus æternis conspiciendis, quæ sunt proprium eius obiectum, potest habere & actum deliberatum & actum non deliberatum, qui surreptio dicitur. Quamvis enim ratio sit deliberare, necesse est tamen quod in omni deliberatione includatur absoluta consideratio. Nam deliberatio nihil est aliud, quam quædam discussio, & quodammodo mobilis consideratio. In omni autem motu invenitur aliquid indivisibile, sicut & in tempore invenitur instantis, & in linea punctus. Si ergo in superiori ratione circa proprium obiectum fuerit peccatum ex surreptione, erit peccatum veniale, puta, cum aliquis subito apprehendit tanquam in possibile, Deum trinum & unum. Non enim est hoc ante peccatum mortale, quod aduertat hoc esse contra mandatum Dei, de ratione. peccatum mortalis est quod sit contra preceptum Dei. Cum ergo per deliberationem perceperit ratio, quod discedere est contra preceptum Dei, efficitur mortale si discredat. In eo vero quod inhæret rationibus æternis tanquam medio, eas consulendo, non potest esse peccatum ex surreptione, quia ipsum consilium deliberationem importat: potest tamen nihilominus et hoc modo in ratione superiori esse peccatum veniale & mortale. In consulendo enim quarimus, & per quod aliquid fieri possit, & per quod aliquid melius fiat. Dupliciter ergo in consulendo rationes æternas, potest esse peccatum. Vno modo, in quantum secundum huiusmodi

Quest. dif. S. Tho. T 2 delibera-

deliberationē acceptat aliqd. qd est omnino cōtra-
riū fini, vt eo posito nō possit ad finē pueniri, & tūc
est peccatū mortale. puta, cū aliqs deliberans forni-
cationē esse contra legē Dei, & nihilominus eā eli-
git, peccat mortaliter. Cū vero acceptat aliquid, qd
nō excludit finē, sed tū sine eo melius ad finē pueni-
ri possit, qā in aliquo retardat a finē, vel disponit
ad contrariū finis, tunc est peccatū veniale, pura, cū
aliqs dicit verbū otiosum ēt deliberās, qd est pecca-
tum veniale disponens ad mortale, & in aliquo de-
ficiens a rectitudine iustitiā, quā ducit ad Deum.

AD PRIMUM ergo dicendū, qd non oportet qd qñ
cumq. rō superior peccat, qd hoc sit p auersionē a
rōnib. aternis: qā qñq; peccat approbādo aliqd, qd
non est contrarium rationibus aternis, ut dictū est.

In corp. ar.

AD SECUNDUM dicendū, qd circa finē pōt esse in
ordinatio dupliciter. Aut qā recedit a finē, & hoc
est peccatū mortale: aut quia acceptatur aliquid a
finē retardans, & hoc est peccatū veniale.

AD TERTIUM dicendū, qd lux corporalis agit ex
necessitate natura, & iō qdū manet integra, semp
agit, & nunq; hēt actū diminutū: sed vsus charitatis
& gratiā subiacet arbitrio voluntatis, vnde nō semp
hō habens charitatem, vtitur perfectione eius:
sed quandoque agit aliquem actum diminutum.

AD QUARTUM dicendū, qd Aug. loquit de pecca-
to mortali qd est pueritas qd malū simpliciter peccatū
aut veniale nō proprie pōt dici pueritas, nec
est malū nisi secundum quid, vt supra dictū est.

Art. 2. huius
quod 1. arg.

AD QUINTUM dicendū, qd qñ ratio procedens ex
rationib. aternis acceptat aliquid contrariū illis rō-
nibus, peccat mortaliter: sed quandoque peccat, nō
quia sit cōtrarium illud, quod acceptat: sed quia est
disponens ad contrarium & retardans.

D. 1083.

AD SEXTUM dicendū, qd ratio qd semp dicitur re-
ta vel fm qd se habet ad prima principia circa qua
non errat, vel quia error non euenit ex p̄prietate
rōnis: sed magis ex eius defectu. Ex p̄prietate ve-
ro phantasiā consequitur error in quantum apprehendit
similitudines rerum absentium.

AD SEPTIMUM dicendū, qd tā cōtinēs q̄ inconti-
nēs, hēt rōnem rectā ad minus in uniuersali: qā & in
cōtinēs iudicat esse malū p rōnē rectā acceptare de-
lectationē in honestā, licet ab hac cōsideratione uni-
uersali deficiat pp passionē. Nō tñ sequit pp hoc, qd
cuiuslibet peccatoris rō in vñ laudet, quia intēpera-
tus ēt extra passionē existēs iudicat ut bonū: dele-
ctatione inhonesta uti tāquā puerisā rōne iurens.

In corp. ar.

AD OCTAuum dicendū, qd etli rō deliberet, tñ ne-
cesse est qd habeat aliquam considerationem, quā
includitur in ipsa deliberatione, ut dictū est. Nec
tñ oportet qd quandoocunq; ex deliberatione pec-
cat, qd peccet ex certa malitia: sed solū tunc qñ ac-
ceptat aliquid cōtrarium virtuti, ut dicitur in 7. Eth.
veniale autem peccatum non contrariatur virtuti.
Cum ergo ex deliberatione consentit aliquis in ve-
niale peccatum, nō propter hoc peccat ex malitia,
& per hoc patet solutio ad nonum.

AD X. dicendum, qd deliberatus consensus nō cau-
sat Dei contemptum, nisi illud in quod consentis
acceptetur ut contrarium Deo.

AD XI. dicendū, qd obiectū superioris rōnis, qd est
altissimū pōt cōsiderari & fm cognitionē superio-
rē, & fm cognitionē inferiōrē. Nā cognitio quam
Deus hēt de bono eterno, qd ē ipse, est supra cog-
nitionē, quā homo habet de eo per rationē humanā.
& ideo homo in sua cognitione rectificatur per eo

gnitionē diuinā in quantum credit reuelationi diu-
nā. Cū vero aliquis subito apprehēdit Deum non
esse trinum & unum, apprehendit hoc fm rōnē hu-
manā, & est peccatū veniale. Cum vero deliberans
applicat ad hoc cognitionē diuinā cōsiderans, qd
hoc est contra id, quod Deus reuelauit, quod ali-
quis discredat vnitatem illius Dei, & ideo fit morta-
le quasi reductum in contrarietatem altioris motus.

AD XII. dicendum, quod infirmitas immunitatis
naturalem complexionem cordis, aut aliquid ad eo
abiciens, semper est mortalis: sed infirmitas im-
bens in ordinationem aliquā in motu eius non sem-
per est mortalis, & similiter peccatum auferēda
ritatem a superiori ratione est mortale, nō autem
peccatum quod facit in ordinationē in aliquo
ARTICVLVS VI.

Quod in sensualitate possit esse peccatum veniale.

SEXTO quæritur, utrum in sensualitate possit
esse peccatū veniale, & videtur qd nō dicitur
Ambr. quod illud solum est capabile virtutis quod
est capabile vitij: sed sensualitas nō est capabilis vir-
tutis, significatur enim per serpentem, vt Aug.
dicit in 12. de Trinit. quia ergo sensualitas non potest
esse causa virtutis, ergo nec vitij.

¶ 1. Præ. Secūdu Aug. oē p̄m in voluntate est
non nisi voluntate peccatur: sed sensualitas est
a voluntate, ergo sensualitas non est p̄m veniale.

¶ 2. Præ. Peccatum in brutis non inuenitur: sed
sensualitas est communis nobis & brutis, ergo in
sensualitate peccatum esse non potest. Sed dicitur
quod sensualitas in brutis nō est obediens rationi
sicut in nobis, & ideo in nobis potest esse subiectū
peccati, non autem in brutis.

¶ 3. Sed contra, sensualitas fm hoc nō erit subiectū
peccati venialis, nisi in quālibet obedit rōni: sed per
vnum quodque, illud magis & prius, ergo magis
assignandum subiectū peccati venialis ratio quam
sensualitas, peccant enim secundum Philon. homines
qui non assignant p̄m subiectū accidens.

¶ 4. Præ. Dispositio & habitus sunt in eodem
peccatum veniale est dispositio ad mortale. Cum
ergo peccatum mortale non possit esse in sensua-
litate, nec veniale in sensualitate esse poterit.

¶ 5. Præ. Aug. dicit super Gen. contra Manichæos
quod si aliquis motui sensualitatis non consentit
non periclitatur: sed coronatur. Nullus autem
naturaliter peccans ex hoc coronatur, ergo motus
sensualitatis non est peccatum veniale.

¶ 6. Præ. Aug. dicit in Sermone de operibus
cordia, Omne peccatum est contemptus Dei
propter hoc quod contemuntur mandata eius: sed
la ergo parte animæ potest esse peccatum, quod
test percipere mandatum Dei, hoc autem motus
nō est esse sensualitas: sed sola ratio, ergo peccatum
veniale non potest esse in sensualitate.

¶ 7. Præ. Nullus peccat in eo, quod per voluntatem
uitare non potest: sed homo non potest per motum
tatem vitare quin motus concupiscentiæ contemnat
secundum illud Rom. 7. Non enim quod uoluntas
num hoc ago, scilicet non concupiscere, ut
exponit, ergo motus sensualitatis non est peccatum
veniale.

SED CONTRA est, quod Magister dicit in
Senten. Quod si motus concupiscentiæ sit in
sensualitate, erit peccatum ueniale: & sumitur
Aug. 12. de Trinitate.

RESPON. Dicendum, quod peccatum
respicit actū, ut ex superioribus patet. Cum
motus

nunc loquamur de peccato in moribus, in actu illius potentia contingit esse peccatum, quod contingit esse morale. Est autem aliquis actus moralis per hoc, quod est a ratione, & uoluntate ordinatus, & imperatus. Unde quicquid pars hominis obedit rationi, potest in actu eius esse peccatum. Obedit autem rationi & uoluntati, non solum membrum corporale ad exteriorem actum: sed et appetitus sensitiuus ad quosdam interiores motus. unde & in actibus exterioribus, & in motibus, sensitiui appetitus, qui dicitur sensualitas potest esse peccatum. sed considerandum, quod quia actio magis attribuitur principali & primo agenti in instrumento, quam interior appetitus uel membrum exterius operatur ex imperio rationis, attribuitur peccatum non sensualitati uel membro corporali: sed rationi. Numquam autem contingit quod membrum exterius operetur, nisi motum, uel a ratione, uel saltem ab imaginatione, uel sensu & appetitu sensitiuo. unde peccatum numquam dicitur esse in sensu exterioribus, puta, manu uel pede: sed sensualitas quandoque mouetur absque imperio rationis & uoluntatis. & tunc peccatum dicitur esse in sensualitate: sed tamen hoc peccatum non potest esse mortale, sed ueniale tantum. peccatum enim mortale est per auersionem a fine ultimo, in quod ordinat ratio: sed sensualitas ad illud attingere non potest. unde in sensualitate non potest esse peccatum mortale: sed ueniale tantum. Cum enim motus sensualitatis imperatur a ratione, ut pater in eo qui uult concupiscere aliquid mortalius, talis motus est peccatum mortale: sed non attribuitur sensualitati, sed rationi imperanti.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Ambr. loquitur de uicio peccati mortalis, quod opponit uirtuti: ueniale autem non contrariatur uirtuti, quamuis quedam uirtutes sint irrationalium partium animae secundum Phil. in 2. Ethico. non quidem in quantum sunt sensitiuae: sed in quantum sunt rationales per participationem.

AD SECUNDUM dicendum, quod Aug. intelligit omne peccatum esse in uoluntate, sicut in primo mouere, uel mouere potente. ex hoc enim motus sensualitatis est peccatum ueniale, quia uoluntas potest illud impedire.

AD TERTIUM dicendum, quod sensualitas est subiectum peccati in quantum obedit rationi: sic autem non est communis nobis, & brutis.

AD QUARTUM dicendum, quod quoniam actus uoluntatis uel rationis inuenitur in peccato, tunc directe potest attribui rationi uel uoluntati, sicut primo motiui & primo subiecto: sed quoniam non est ibi aliquis actus uoluntatis uel rationis, sed solum actus sensualitatis qui dicitur peccatum, quia potest prohiberi per rationem & uoluntatem, tunc peccatum attribuitur sensualitati.

AD QUINTUM dicendum, quod quoniam dispositio & habitus differunt, sicut perfectum & imperfectum in eadem specie, tunc sunt in eodem, alioquin non oportet. Nam bonitas imaginatio nis est dispositio ad scientiam: & similiter motus sensualitatis potest esse dispositio ad peccatum mortale, quod est in ratione.

AD SEXTUM dicendum, quod quoniam motus illicitus est in sensualitate, tripliciter se potest ad ipsum habere ratio. Uno modo, sicut resistens, & tunc nullum est peccatum: sed est meritum coronae. Aliquando autem se habet ut imperans, puta, cum ex proposito motum concupiscentiae illicitae excitat, tunc si sit illicitum in genere peccati mortalis, erit peccatum mortale. Aliquando autem se habet ut neque prohibens, neque imperans, seu consentiens: & tunc est peccatum ueniale.

AD SEPTIMUM dicendum, quod Aug. ibi loquitur de peccato mortali, quod est simpliciter peccatum: nam peccatum ueniale est secundum quod peccatum, ut supra dictum est.

A **AD OCTAVUM** dicendum, quod quia appetitus sensitiuus mouetur ab aliqua apprehensione, & tamen est uirtus in organo corporali, dupliciter potest motus eius, insurgere, uno modo, ex corporis dispositione, alio modo, ex aliqua apprehensione. Dispositio autem corporalis non subiacet imperio rationis: sed omnis apprehensio imperio rationis subiacet. potest enim ratio prohibere usum cuiuslibet apprehensiuae potentiae, maxime in absentia sensibiliis secundum tactum, quod quandoque remoueri non potest. quia ergo peccatum est in sensualitate secundum quod potest obedire rationi: primus motus sensualitatis qui est ex dispositione corporali non est peccatum. & hunc appellant aliqui primo primum.

B Secundus autem motus, qui excitatur ex aliqua apprehensione est peccatum. primum. n. ratio nullo modo uitate potest, secundum autem uitate potest quantum ad singulos, non autem quantum ad omnes: quia dum auertit cogitationem suam ab uno, incurrit in aliud. ex quo potest insurgere motus illicitus.

ARTICVLVS VII.
Vtrum homo in statu innocentiae potuerit peccare uenialiter.

S **SEPTIMO** queritur, utrum homo in statu innocentiae potuerit peccare uenialiter, & uideretur quod sic, quia super illud 1. ad Timotheum. 2. Adam non est seductus, dicitur Gl. In expertus diuinae seueritatis in eo falli potuit, ut crederet ueniale esse commissum. Ex quo uideretur quod Adam in statu innocentiae crederet se posse peccare uenialiter, etiam antequam mortaliter: sed ipse melius nouit conditionem sui status, quam nos. Non est ergo nobis dicendum, quod non potuerit peccare uenialiter. sed dicendum quod ueniale non sumitur, nisi pro ueniali ex genere, sicut uerbum otiosum dicitur ueniale peccatum: sed dicitur ueniale, id est facile remissibile.

¶ 1. Sed contra est, quod Greg. dicit 9. Moral. super illud. Memento quales quod sicut lutum feceris me uenialis est in homine culpa, cum sit irremediabilis in angelo. Si ergo aestimasset peccatum suum esse ueniale, id est remissibile, non fuisset seductus. ergo Glo. non est sic exponenda, ut accipiatur ueniale pro remissibile.

¶ 2. Præter. Peccatum ueniale est dispositio ad mortale: sed dispositio præcedit habitum. ergo ueniale peccatum in homine præcessit mortale.

¶ 3. Præter. Cum nos possimus peccare uenialiter, si ad uenialiter peccare non potuit, hoc non fuit nisi pro integritate sui status. sed minus opponit integritati primi status peccatum ueniale quam mortale, quod in commisit. ergo multo magis potuit ueniale committere potuit.

¶ 4. Præter. Peccata opponuntur actibus uirtuosis: sed actus uirtuosi non fuerunt alterius generis in statu innocentie, quam sint modo. ergo nec actus peccatorum. Si ergo quedam peccata sint modo uenialia, & in statu innocentiae fuissent.

¶ 5. Præter. Prius acceditur ad minus distans, quam ad magis distans: sed peccatum mortale magis distat a rectitudine primi status, quam peccatum ueniale. ergo prius peruenit Adam ad peccatum ueniale, quam ad peccatum mortale.

¶ 6. Præter. Adam potuit peccare & benefacere: sed potuit facere bonum maius & minus. ergo potuit facere malum maius & minus, peccando mortaliter & uenialiter.

¶ 7. Præter. Inuenitur aliquis status creaturæ rationalis, quo potest quod peccare mortaliter & uenialiter: sicut in Quest. dif. S. Tho. T 3 nobis

Glo. ordinata ibi & sumit ex Aug. in lit. 14. de ci. uic. 11. in h. rom. 5.

Li. 9. mora. 28. in noua exemplar.

D. 445.

nobis accidit. Inuenitur etiā alius status in quo nō potest quis peccare venialiter, nec mortaliter, sicut in statu gloria. Inuenitur et alius status in quo nō potest peccari venialiter: sed mortaliter tñ. ergo est alius status, in quo potest peccari venialiter & nō mortaliter, statu illo durante: sed hic status nō potest esse alius, nisi status innocentie. ergo in statu innocentie poterat homo peccare venialiter, statu illo durante.

¶ 9. Præt. In statu innocentie regimen aia erat bene ordinatū, pp quod dicitur eccl. q̄ Deus fecit hominem rectum: sed regimen bene ordinatū potest prius debilitari antequam totaliter destruat. ergo & regimen aia poterit prius debilitari per peccatum veniale, quā totaliter destrui per peccatum mortale.

¶ 10. Præt. Gratia nō aufert naturā: sed lib. arbi. hoīs naturaliter habet, q̄ potest bene facere, & peccare mortaliter & venialiter. ergo donum gratuitum originalis iusticie non impediēbat quo minus posset venialiter peccare.

¶ 11. Præt. Nihil prohibet defectū esse in actu secundi agentis, nullo defectu existente in actu superioris agentis, sicut contingit esse defectū in vi germinatiua plāta, nullo defectu existente in motu solis: sed in aia ratio & sensualitas cōparantur, sicut superius & inferius. ergo potuit esse peccatū veniale in actu sensualitatis, nullo peccato mortali existente in actu rationis, & in statu innocentie.

¶ 12. Præt. Aug. dicit 11. super Gen. ad literā, q̄ Adā sollicitavit aliqua experiēdi cupiditas, cū mulierem videret accepta illa esca non esse mortuā: nō tñ sic iam spirituali mēte, prætens nullo mō credere potuit, q̄ eos Deus ab esca illius ligni inuidendo uertisset. sed Adā nō habuit spirituale mētē post peccatū. ergo ante peccatū sollicitavit ipsum experiēdi cupiditas: sed experiēdi cupiditas est peccatū veniale, ergo peccatū veniale in Adā p̄cessit mortale.

¶ 13. Præt. Subitus infidelitatis motus est peccatū veniale: sed in Eua antequā peccaret, fuit subitus infidelitatis motus, quod patet per hoc q̄ quasi dubitans dixit, Ne forte moriamur. ergo peccauit venialiter antequam mortaliter.

¶ 14. Præt. Secūdu Aug. in Ench. peccata sūt in aia, sicut morbi in corpore: sed Adā prius incurrit morbū debilitantem uirtutē eius, q̄ incurreret mortē. ergo pari rōne prius incurrit debilitatē per peccatū veniale, q̄ mortē spirituale per peccatum mortale.

¶ 15. Præt. Aug. dicit 9. super Gen. ad literam. Nō est arbitrandū, q̄ esset hominem deiecturus tentator, nisi p̄cessisset in aia hominis quādam elatio cōprimenda: sed elatio cōprimi non potuit postquā in eā cōsensit. ergo surrexerat in eo antequā fuerat cōprimenda per dissensum: sed talis motus cōprimendus, est peccatū veniale. ergo in Adā fuit peccatum veniale ante consensum.

¶ 16. Præt. Homo fuit deiectus a tentatore per peccatum mortale: sed elatio cōprimenda p̄cessit deiectionem, ut ipsa uerba Aug. sonāt. ergo peccatum veniale fuit in eo ante peccatum mortale.

SED CONTRA, primū peccatū hoīs fuit cā mortis, s̄m illud Apost. ad Ro. 5. Per unū hoīem in mundū intrauit peccatū, & p̄ peccatū mors: sed peccatū mortale. ex hoc dī q̄ est cā mortis. ergo primū peccatum hominis oportuit esse mortale.

¶ 2. Præt. Ansel. dicit I li. de Cōceptu uirginali. Sicut ordo bestiarū sine rōne agere, ita ordo humane nature est cum rōne agere: sed q̄ peccat venialiter, nō agit cum rōne, alioquin nō esset malum, cū Dion.

F dicat c. 4. de diu. no. quod malum hominis est sine rōne esse. ergo in statu innocentie in quo integre erat ordo nature, nō potuit hō venialiter peccare. ¶ 3. Præt. Oīs motus est a p̄dominantis sed in homine in tēpore innocentie p̄dominabat iustitia. ergo oīs motus illius status erat s̄m iustitiam. Illo ergo statu durante, nō potuit homo venialiter peccare.

RESPON. Dicendum q̄ cōiter tenetur. Ad demum primo statu venialiter non peccasse, antequā peccaret mortaliter. Posset autē aliquis estimare hoc esse, quia p̄tā que sunt nobis venialia, homini in statu innocentie fuisse mortalia pp excellentiam status: sed hoc dici non potest. Contingit enim idem p̄tā grauius esse pp personā excellentiā, & circumstantia personā in infinitum non aggregari, ut faciat de veniali mortale, nisi transferat in speciem peccati. Sola enim hōi circumstantia veniali facit mortale, ut supra habitum est: hoc autē cōtingit cum alicui personā pp aliquam suam conditionem, sit aliquid cōtra p̄ceptum existens in inferiori personā non habet rōnem contra p̄ceptum existentis: sicut in sacerdote vxorē ducere contra p̄ceptum de uoto continentie impletur non autē in laico qui non uouit. & sic illud quod uel veniale, uel nullum p̄tā in laico, est p̄tā mortale in sacerdote. Si uero actus superioris personā nō repugnet p̄cepto, specialiter sibi factō, nō est peccatum mortale, quia omne peccatum mortale est contra p̄ceptum diuinę legis, ut supra dicitur: nisi forte per accidens rōne scandalī cōsequētis, cum hoc sit contra p̄ceptum, præbere fratrem occasionem ruina. Non autē potest dici, q̄ actus peccatorum venialium fuerint aliter contra p̄ceptum primo homini in statu innocentie, q̄ nobis. Vbi non potest dici q̄ fuissent ipsi p̄tā mortalia, que sunt nobis venialia si ea fecisset, pp excellentiam libitatis: sed potius dicendum est q̄ conditio suā libitatis erat, q̄ tali statu durante nullo modo poterat peccatum veniale cōmittere. Cuius rō est, quia talis homo erat in statu innocentie infirmitas, ut Augustinus in 14. de ci. Dei, q̄ quādiu pars superior hominis firmiter Deo inharet, oīa inferiora superiorum tibi subdebantur, non solum partes aia, sed etiam corpus & alia exteriora. Superior autem pars hominis. s̄mēs a sua rectitudine qua Deo subdebant moueri non poterat: nisi per peccatum mortale, quod est auersio a Deo. Nulla ergo in ordinatō inferioribus partibus animę poterat esse, ante peccatum mortaliter. Vnde patet q̄ peccatum mortale, quod est in sensualitate ante deliberationem rationis, in statu innocentie esse non potuit, cum talis motus inferiorum partium sequeretur motu partis superioris. sed quia et in superiori rōne contingit esse peccatū veniale s̄m p̄missa, potest cui uideri, q̄ saltem illud veniale peccatum in statu innocentie in Adam esse potuit: sed & in hoc ratio inuenitur si quis diligenter consideret. Nam cum potentia distinguatur s̄m obiecta, s̄m obiectorum est et ordo potentialium. Cōtingit autem & in obiectis rationis esse ordinem superiorum & inferiorum, & in speculatiuis & in practiciis. Non enim principium indemonstrabile est speculatiuis, & in finis se habet in operabilibus, ut quādiu superior ratio hominis bene se habet circa finē, nullo modo deficere potuit: sed circa quę sunt ad finem propter indefectibilem ordinem inferiorum ad superiora s̄m conditionem.

Lib. 11. circa finem to. 3.

Ca. 11. a medio to. 3.

Li. 11. ca. 5. in principio to. 3.

Inducta in arg. p̄ccat.

Ca. 10. circa medium illius.

ens. Sicut & in speculatiuis quadiu ho hēt rectā exi-
fimationē circa principia, nisi sit defectus in cōne-
xione p̄cipiōrū ad cōclusiones, nō poterit incide-
re aliqs defectus circa cōclusiones. Manifestū est autē
ex supradictis, q̄ p̄tū mortale est p̄ auersionē a fi-
ne, p̄tū autē veniale est in ordinatio q̄dā circa ea q̄
sunt ad finē. Vnde impossibile erat hominē in statu
innocentiā peccare prius venialiter, q̄ mortaliter.

Ad PRIMVM dicēdū, q̄ in Glossa illa veniale
non sumit p̄ veniali in genere, sicut nunc de venia-
li loquimur, sed veniale dicitur facile remissibile.

Ad SECUNDVM dicēdū, quōd peccatum primi
hominis veniale quidem fuit, vt Greg. dicit, quia po-
tuit remitti non tamē sic de facili, vt ipse testimauit,
vt scilicet absq̄ amissione sui status ei remitteretur.

Ad TERTIVM dicēdū, q̄ dupl̄ aliqd̄ disponit ad
alterū. Vno mō, s̄m ordinē necessariū & naturālē,
sicut calor disponit ad formam ignis, & talis disposi-
tio sp̄ p̄cedit id, ad qd̄ disponit. Alio mō cōtingēt,
& quali p̄ accidēs, sicut ira disponit ad febrē, non tñ
oportet q̄ sp̄ ira febrē p̄cedat, & hoc modo veniale
disponit ad mortale, nec tñ semper p̄cedit ipsūm.

Ad QVARTVM dicēdū, q̄ veniale & mortale p̄tū
intātū repugnāt integritati primi status, q̄ illa inte-
gritas neutri eorū cōpatit, sed p̄tū mortale intan-
tum plus opponitur, q̄ poterat integritatem primi
status corrumpere, non autem peccatum veniale.

Ad QVINTVM dicēdū, q̄ rō illa p̄cedit s̄m illū in-
tellectū, quo existimant ea q̄ sunt in nobis p̄tā venia-
lia, potuisse fieri ab Adā, & tñ essent ei p̄tā mor-
talia: qd̄ pater esse falsū ex his, quæ prædicta sunt.

Ad SEXTVM dicēdū, q̄ rō illa p̄cedit qñ ad magis
distās, nō pōt pueniri nisi p̄ minus distās aliqd̄ deter-
minatū: sed qñ p̄ diuersa minus distāia pōt pueniri
ad vnū magis distās, nō oportet quod eorūq̄ illorum
p̄sistere. Sicut si ad locū aliquē possit iri p̄ diuersas
vias, nō oportet q̄ antequā perueniatur ad aliquid
magis distans, perueniatur ad aliquid minus distās
in vna illarum viarum, & similiter non oportet q̄
homo prius peccet venialiter, quā mortaliter.

Ad SEPTIMVM dicēdū, quōd Adam potuit fa-
cere a principio peccatum mortale vel maius, vel
minus: non tamē sequitur q̄ potuit peccare venia-
liter, non enim omne peccatum minus est veniale.

Ad OCTAVVM dicēdū, q̄ hmōi rōnes nō efficaciter
cōcludūt vbiq̄: pōt. n. inueniri aliqd̄ sine altero,
sicut substantia sine accidente, vel forma sine mate-
ria: & tñ alterū sine illo nō pōt inueniri, & similiter
dici pōt q̄ est inueniat status in quo possit esse pec-
catū mortale tñ, non pp̄ hoc oportet inueniri sta-
tū in quo oporteat tantū esse peccatū veniale: licet
possimus dicere aliquē statū esse in quo nō potuit
esse peccatū mortale, sed veniale, sicut in sanctifica-
tis ex vtero, in Hieremia. s. & Ioāne Baptista, & Apo-
stolis: de q̄bus dī, Ego cōfirmavi colūnas eius. Qui
creduntur confirmati fuisse per gratiam, ut morta-
liter peccare non possent, sed tantum venialiter.

Ad NONVM dicēdū, quōd hoc q̄ regimen aliqd̄
debilitetur prius, quā totaliter corruptatur, po-
test contingere, vel ex defectu præsentis, qui defi-
cit in sapientia vel iustitia, vel ex defectu subditorū,
qui non perfecte obediunt: sed in statu innocentia
mens hominis erat perfecta in sapientia, & iustitia,
& inferiora ipsius perfecte ei subdebantur. vnde nō
poterat debilitari regimen animæ per peccatum ue-
niale, antequam corrupteretur per mortale.

Ad X. dicēdū, q̄ perfectio naturæ non tollitur

A per gratiam: sed defectus naturæ per gratiā tollitur,
posse autē peccare pertinere ad defectū, vnde & per
gratiā auferri potest ab homine, ita q̄ peccare non
possit, sicut patet maxime in beatis.

Ad XI. dicēdū, q̄ defectum accidere in actu in
ferioris agentis, nō existere defectū in superiori agē-
te, potest contingere ex hoc, q̄ inferius agens non
totaliter subditur superiori, hoc autem non erat in
statu innocentia: vnde ratio non sequitur.

Ad XII. dicēdū, q̄ illa experiendi cupiditas sub-
secuta fuit elationem, quam vir ex verbo mulieris
concepit. Et hoc verba Aug. declarant, qui dicit, q̄
virum propter aliquam mentis elationem sollicita-
uit experiendi cupiditas, & illa elatio fuit primū pec-
catum hominis, & fuit peccatum mortale: quia con-
tra Deum superbiuit, & tamen cupiditas experiēdi
id, quod est prohibitum potest esse peccatum mor-
tale. Quod autē dicitur spirituali mente præditus, re-
ferendum est ad tempus ante elationē insurgētē:
licet dici possit quōd etiam post peccatum habu-
it vir spiritualē mentem, non tamen spiritualita-
te gratia: sed spiritualitate persequacis intelligentia.

Ad XIII. dicēdū, q̄ non pōt dici subitus motus
infidelitatis vel dubitationis, qui est in verba prorū-
pit: & tamen est illā dubitationē mulieris in verba
prorūpentem, elatio quadā in mente eius præcessit
ex verbis serpentis, quib. sollicitauit eam de hoc q̄
p̄cepto superioris contineretur. Statim enim in mē-
tē mulieris surrexit elatio, per quā fastidiuit præcep-
tis Dei cohiberi, & ex hoc subsecuta ē dubitatio.

Ad XIV. dicēdū, q̄ ipsa necessitas moriēdi,
quam homo statim incurrit, mors quadā hominis
dī, secundum illud Ro. 8. Corpus quidem mortuum
est propter peccatum, sicut & peccatum mortale
dicitur mors animæ. Actualis autem mors propor-
tionabiliter responderet futuræ damnationi.

Ad XV. dicēdū, q̄ elatio insurgens cōprimen-
da dicitur, ne insurgeret, propositis. n. verbis tenta-
toris, debu it homo sic se habere, vt elationem sub-
intrare non permitteret.

Ad XVI. dicēdū, q̄ deiectio illa intelligitur secū-
dum actum exterioris peccati, vel etiam secundū
amissionem status, quem præcessit elatio, sicut cau-
sa effectum.

ARTICVLVS VIII.

Verum primi motus in infidelibus sint peccata
venialia.

OCTAVO quarit, utrum primi motus in infide-
libus sint peccata venialia, & videtur q̄ non.
Dicit. n. Ansel. in lib. de Gratia & lib. arb. Qui non
sunt in Christo, sentientes carnē, sequitur damna-
tionem, et si non secundum carnem ambulent: sed
sentire carnem, & non ambulare secundum carnē,
est primus motus concupiscentia. Cum ergo solū
peccatum mortale damnationem mereatur, videretur
quod primi motus concupiscentia in infidelib.
qui non sunt in Christo Iesu, non sint peccata venia-
lia: sed mortalia.

¶ 1. Prat. Apost. ad Ro. 5. dicit. Non. n. quod volo
bonum hoc ago. l. non concupiscere. & hoc ea rō-
ne sibi concludit non esse damnabile, si non secun-
dum carnem ambulet, quia erat in Christo Iesu, cū
dicit, Nihil ergo damnationis est ex hoc. l. q̄ nō cō-
cupiscunt, his qui sunt in Christo Iesu, qui non secū-
dum carnem ambulant. Remota autem causa, re-
mouetur effectus. ergo concupiscere his qui non
sunt in Christo Iesu, est damnabile.

Quest. dist. S. Tho. T 4 ¶ 3. Prat.

l. i. super
Gene. circa
finem. to. 3.

in li. de con-
cordia gra-
tie & libe-
arb. parum
a medio.

Loco citato in arg. in c. restat nunc.

¶ 3. Præter. Sicut Ansel. in eodem lib. dicit. Sic homo factus est, vt concupiscentiã sentire non deberet. Istud aut debitu' vt homini esse remissum p gratiã baptismalem, quã infideles non habet. ergo quã do enim que infidelis concupiscit, etiã si non consentiat, facit contra debitum. ergo peccat mortaliter.

SED CONTRA. In actu peccati plus peccat christiana q infidelis, ceteris paribus, vt patet per id, quod Apost. ad Heb. 10. dicit. Quãto putatis deteriora mereri supplicia eum, qui Christu' conculcauerit &c. sed christianus concupiscens si non consentiat, nõ peccat mortaliter. ergo multo minus infidelis.

1. a. q. 98 art. 5. in cor.

RESPON. Dicendum, q quidam posuerunt in infideli etiam primos motus concupiscentiã esse peccata mortalia: sed hoc esse non pot. Motus. n. sensuualitatis cõsiderari pot dupliciter. Vno modo, s. m se, & sic patet q nõ potest esse peccatum mortale, qd peccatum mortale est per auersionem ab ultimo fine, & per contemptum præcepti Dei: sensuualitas autem nõ est capax diuini præcepti, nec potest attingere ad vltimum finem. vnde motus eius secundũ se cõsideratus, nullo modo pot esse peccatu' mortale.

Ar. 1. in cor. pare.

Alio modo, pot cõsiderari secundum suum principium, quod est peccatu' originale. & hoc modo non pot plus habere de rone peccati, q peccatum originale habet: quia effectus in quãtum h. m. d. nõ pot esse potior sua causa, peccatu' autẽ originale infideli quidem est, & secundum culpam, & secundum penam: infideli autem remanet quidem pena, sed auferitur culpa. vt supra dictum est, cũ de originali disputaret. & pp hoc motus sensuualitatis infidelis. est quidem peccatum veniale secundum quod est actus personalis, sed secundum quod oritur ex originali non pertinet ad damnationem culpabilem; sed solum ad quandam penalitatem. In infideli autem secundum quod est actus personalis est similiter peccatum veniale: sed in quantum deriuatur a peccato originali habet aliquid damnationis culpabilis, non quidem secundum rationem peccati actualis mortalis: sed secundum rationem damnationis, quã competit originali peccato.

AD PRIMVM ergo dicendum, q hi qui non sunt Christo, sentiẽtes carnem, consequuntur damnationem debitam originali peccato: non autem debitã mortali.

AD SECVNDVM dicendum, q Apost. intendit concludere cum dicit. Nihil ergo damnationis &c. q rebellio fomitis est absque damnatione originalis in his, qui sunt in Christo Iesu. Ex quo potest haberi, quod in his qui non sunt consecuti gratiã Christi Iesu, sit fomes peccati simul cum culpa originali.

AD TERTIVM dicendũ, q illud debitum non sentiendi carnem, est debitum habendi originale iustitiam. Ex quo sequitur quod non habens eam, vel aliquid loco eius, sicut gratiam baptismalẽ, habeat peccatum originale: non autem quod habeat in quolibet suo motu peccatum mortale.

ARTICVLVS IX.

Vtrum angelus bonus vel malus possit peccare venialiter.

Homil. 29. in euangel. paulo a principio.

NONO queritur, vtrum angelus bonus vel malus possit peccare venialiter. & videtur q sic, quia ut Grego. dicit in Homil. Ascensionis, Hõ cõuenit cum angelo inbuantem intelligit: sed peccatu' veniale pot esse in homine etiã secundum partẽ intellectiuam, & secundum rationem superiorẽ &

F inferiorem, vt supra dictum est. ergo pariter peccatum veniale potest esse in angelo.

¶ 2. Præter. Peccatum mortale consistit in hoc, quod diligit aliquis creaturam plus quã Deum in peccato autẽ veniali diligitur aliquid minus quã Deus: sed angelus potuit magis diligere creaturam quã Deum, quia peccauit mortaliter. ergo etiã potest peccare venialiter, diligendo creaturam minus quã Deum: quia qui potest magis diligere, potest etiam minus diligere.

¶ 3. Præter. Pẽm mortale in infinitum distat a veniali quod patet ex differe'tia penarũ, qd vni debetur pena temporalis, alteri pena eterna: sed angelus distat in infinitum ab homine. Cum ergo angeli motus & demones dicuntur, faciãt interdum aliqua quãdam minibus sunt venialia, puta, cum ipsi sumer dicuntur: quia verba oriosa, vel ad ea dicenda alios inuadunt: videtur q in angelis non sint mortalia: sed venialia.

¶ 4. Præter. Pẽm quod est ex suo genere veniale non sit mortale, nisi ex aliquo cõtemptu: sed demones quandoq; inducunt ad aliqua quã sunt ex suo genere venialia, & sicut ipsi quandoque dicuntur, mouent hoc ex contemptu Dei, neque vt inducat homines ad peccatu' mortale. ergo peccant venialiter.

SED CONTRA. Peccatum veniale maxime cõtingit ex surreptione: sed surreptio in angelis bonis non habet locum non habet, quia habet intellectu' boni formem, vt Dionysii. dicit. ergo in angelis bonis mortalis non potest esse peccatum veniale.

RESPON. Dicendũ, q in angelo bono vel malo peccatu' veniale esse non potest. ratio est, quia angelus nõ habet intellectu' discursiuũ, sicut nos habemus: hoc autem pertinet ad rationem intellectu' discursiuũ, vt principia deorsum interdum cõsiderat, & conclusiones seorsum. & sic contingit q ad vnum in aliorum discurret, nunc hoc, nunc illud cõsiderat: hoc autem in intellectu' deiformi nõ discursus esse potest: sed semper conclusiones cõsiderat in illis principijs absque omni discursu. Dicitur est autẽ q se habet finis ad ea, quã sunt ad finem in appetitibus & operatiuis, sicut se habet principiu' indemonstrabile ad conclusiones in demonstratiuis: vnde nobis contingit quandoq; q cogitamus, vel amur circa ea q sunt ad finem tantum, & quãdam solum circa finem. quod in angelis esse nõ potest semper motus mētis angelicæ simul fertur in ea & in ea q sunt ad finem. vnde numquã in eis potest esse deordinatio circa ea, q sunt ad finem: nisi in existente deordinatione circa finem ipsũ. In his autem contingit esse deordinationem circa quã sunt ad finem per peccatum veniale, inordinaminibus habitualiter existẽte fixa in fine. & idem inordinaminibus cõtingit esse peccatum veniale sine mortali, non autẽ in angelis: sed omnis inordinatio in eis per auersionem a fine vltimo, quod facit peccatu' mortale. Ex hoc n. angelus peccat, quãtu' alicui bono creato, auertendo se a bono creato.

AD PRIMVM ergo dicendum, q cum ego quidem communicamus secundũ intellectum in genere. Est tamen secundum speciem magisstantia, quia intellectus angeli est deiformis: potest autem intellectus est discursiuus, vt dictum est.

AD SECVNDVM dicendũ, q angelus nõ est cõpositus, sicut hõ, q ex natura sensibili & corpore inducitur ad amãdũ aliqd qd non debet. vel quod non debet: angelus autẽ ex hoc peccare potest quãtu' nõ sibi conueniens amat, non referendo ad Deum quã

quod est a Deo auerti & mortaliter peccare. unde non potest inordinate amare aliquid, nisi per auersionem a Deo.

AD TERTIUM dicendum, quod in omnibus actibus suis uoluntariis, diabolus mortaliter peccat: quia semper actus liberi arbitrii in ipso procedunt ex intentione finis peruersi.

AD QUARTUM dicendum, quod per hoc ipsum, quod inducit hoies ad ludicra uerba, habet peruersam intentionem inducendi eos ad peccatum mortale, & hoc ipsum quod est hinc familiaritatem cum ipso, homini imputatur ad peccatum, in tantum quod nec etiam ueritatem ab eo requirere debemus, ut Chrysostomus dicit. unde & Dominus cum uera confitentem de sua deitate prohibuit: sicut habetur Marci. 1. & Luca 4. Nec est uerbum diaboli credendum, quia mendax est & mendacii pater, ut dicitur Ioan. 8.

ARTICVLVS. X.

Utrum peccatum ueniale sine charitate puniatur pena aeterna.

DECI MO queritur, utrum peccatum ueniale sine charitate puniatur pena aeterna, & uidetur quod non. Remota enim causa remouetur effectus; sed causa quare peccatum mortale puniatur morte aeterna est, quia perimit bonum aeternum. Dicit enim August. 21. de ciui. Dei, quod homo factus est malo dignus aeterno, quod in se perimit bonum quod poterat esse aeternum: hoc autem ueniale non facit, ergo peccatum ueniale mortali peccato coniunctum, non puniatur pena aeterna.

¶ 2. Præterea. Sicut dicitur Deut. 25. Pro mensura delicti erit & plagatum modus. sed peccatum ueniale non fit maius ex eo, quod adiungitur mortali. ergo non puniatur maiori pena. sed quando est sine peccato mortali in habente charitatem, non puniatur pena aeterna. ergo neque mortali adiunctum pena aeterna, puniatur, sed dicendum, quod peccatum ueniale in eo, qui decedit sine charitate aggrauatur ex adiunctione peccati mortalis, propter circumstantiam finalis impenitentiae.

¶ 3. Sed contra, finalis impenitentia, secundum Augustinum in libro de uerbis Domini, est peccatum in spiritum sanctum. Si ergo aggrauatur ratione finalis impenitentiae, fiet peccatum in spiritum sanctum, & sic iam non erit ueniale: sed mortale.

¶ 4. Præterea. Potest contingere etiam in eo, qui est in charitate, quod non penitet ante mortem de aliquo ueniali commisso: nec puniatur pro peccato ueniali pena aeterna. Non ergo finalis impenitentia tantum aggrauat ueniale peccatum mortali adiunctum, ut faciat ipsum dignum pena aeterna.

¶ 5. Præterea. Quanto aliquis est in maiori statu, tanto unum & idem peccatum uidetur sibi esse grauius: sed in maiori statu est ille qui habet charitatem, quam ille qui est in peccato mortali. ergo peccatum ueniale est in eo grauius.

¶ 6. Præterea. Contingit quique, quod aliquis in peccato mortali moriens, penitet de aliquo ueniali commisso, mutans in hac uita uoluntatem suam quam habuerat de peccando uenialiter: sed in eadem uoluntate remanet anima in qua de hoc corpore exit. ergo non erit in eo qui sic decedit peccatum ueniale post mortem. non ergo pro eo aternaliter puniatur.

¶ 7. Præterea. Semper Deus punit citra eodignum, uel etiam in Psal. dicitur, quod non continet in ira misericordias suas sed penam uenialis peccati Deus in futuro non mitigat quantum ad acerbitatem, quia pena purgatorij est maior qualibet pena presentis, ut Augustinus dicit, &

A multo magis pena inferni. ergo mitigat eam quantum ad durationem. Non ergo peccatum ueniale mortali coniunctum aternaliter puniatur.

¶ 8. Præterea. Sicut peccatum mortale est sine gratia, ita peccatum originale: sed peccatum ueniale originali coniunctum non puniatur aternaliter. Non. u. puniatur in limbo puerorum, quia ibi non est pena sensus: nec in inferno damnatorum, quia ibi puniatur solum peccatum mortale: in purgatorio autem non puniatur aliquis aternaliter. ergo nec etiam ueniale coniunctum mortali aternaliter puniatur. Sed diceretur, quod peccatum ueniale non potest coniunctum mortali, nisi simul adsit peccatum mortale: quia ante usum rationis homo non potest peccare uenialiter, post usum uero rationis habitum, est in statu mortalis peccati: nisi conuertatur ad Deum: & si conuertatur ad Deum, iam habebit gratiam originale peccatum delentem.

¶ 9. Sed contra, quod actu aliquis conuertatur ad Deum cadit sub præcepto affirmatio: præcepta autem affirmatiua etiam obligent semper, non tamen obligant ad semper. Non ergo statim peccat mortaliter si non conuertatur actu ad Deum, statim habito usu rationis: potest autem tunc peccare uenialiter. ergo potest esse peccatum ueniale cum originali siue mortali.

¶ 10. Præterea. Pena peccati mortalis proportionata est pena peccati uenialis, quantum ad acerbitatem: quia utriusque acerbitas est finita, omne autem finitum est proportionale cuilibet finito. Si ergo peccato ueniali quod est coniunctum mortali debetur pena aeterna, sicut & mortali: non erit differentia penarum, nisi secundum acerbitatem. In aliqua ergo proportionem pena peccati mortalis, excedit penam peccati uenialis. Tot ergo poterit multiplicari peccata uenialia, quot merebuntur penam æqualem uni peccato mortali: hoc autem est falsum, quia ex multis uenialibus non fit unum mortale, ut supra dictum est. ergo & primum ex quo sequitur, scilicet quod peccatum ueniale coniunctum mortali puniatur pena aeterna.

SED CONTRA, Quod pena peccatorum uenialium terminetur, hoc est merito fundamenti, ut patet per Apost. 1. ad Corint. 3. Quod quidem fundamentum est fides formata, ut Augustinus dicit 21. de ciui. Dei, & in li. de Fide & operibus: hoc autem fundamentum non est in eo, qui cum mortali peccato decedit. ergo pena uenialium non terminabitur in ipso.

RESPON. Dicendum, quod ea ratione culpæ debetur pena, quia culpa ordinatur per penam: homo enim peccando propria uoluntate diuinæ iustitiæ ordinem perturbat. Qui quidem modo reparatur per hoc, quod fit de hoste iustitia, dum contra suam uoluntatem puniatur secundum Dei uoluntatem. Respondet autem perpetua pena peccato mortali secundum ordinem diuinæ iustitiæ, & ex ipsa specie peccati, & ex inhærentia ipsius ad subiectum. Ex specie quidem peccati, quia peccatum mortale est directe contra charitatem Dei & proximi, per quam peccati pena remittitur. Qui autem contra aliquid peccat, ex hoc ipso meretur eius beneficio priuari. Sicut in rebus humanis quod contra rem publicam peccant, hoc e ipso in perpetuum societate reipublicæ priuantur, uel perpetuo exilio, uel etiam morte. In qua sicut Augustinus dicit 21. de ciui. Dei, non prelatum pena temporis qua quisque occiditur: sed potius quod per mortem in aeternum ciuitatis beneficio priuatur, quis culpa commissa forte fuerit momentanea, aut breui tempore perpetrata. unde & ille qui mortaliter peccat in quantum contra charitatem peccat, hoc meretur

Ar. 3. huius quæst.

Li. 1. de ciui. Dei, cap. 26. tom. 4. De fide & operibus, 6. 6. tom. 4.

Li. 21. c. 18. 2. med. tom. 5.

et potest tñ vitare hoc uel illud ueniale peccatū.

¶ 3 Sed contra, Aug. dicit in lib. de Penitentia, q̄ ho mo non potest inchoare nouam uitam, nisi peni- reat cum ueteris uitę: sed remissio peccati pertinet ad inchoationem nouę uitę. Non autem peccatū etiam originale, & ueniale pertinet ad uetustatem uitę. Cum ergo penitentia dicat mutationē actua- lis uoluntatis, uidetur quod neque peccatum origi- nale, neque ueniale possit remitti sine actuali im- mutatione uoluntatis.

¶ 4 Præterea. Eodem habitu alicui placet unum op- positum, & displicet alterum, sicut per habitum liberalitatis placet nobis liberaliter dare, & displicet nobis illiberaliter retinere: sed per habitum chari- tatis placet nobis bonum gratię, ergo p̄ habitū cha- ritatis displicet nobis malum culpę. Si ergo habi- tualis displicentia sufficeret ad remissionem pecca- ti uenialis, nunquam peccatum ueniale esset simul cum charitate.

¶ 5 Præterea. Remissio peccati uenialis p̄inet ad profec- tū spirituales uitę: sed profectus spiritualis uitę cū cōpetat statui uiatoris, non potest esse post mortē, quę terminat uiatoris statum. ergo peccatum ueniale non potest remitti post hanc uitam.

¶ 6 Præterea. Eiusdē rationis esse uidetur, q̄ aliquis me- ritur primum essentiale uel accidentale, & q̄ ei remittatur peccatum, quia eadem ratione qua ali- quis accedit ad vnū oppositorum, recedit ab altero: sed homo post mortem non potest mereri ne- que primum essentiale, neque accidentale. ergo pari ratione non potest percipere remissionē pec- cati, neque uenialis neque mortalis.

¶ 7 Præterea. Facilius homo in peccatum cadit, quam ei remittatur peccatum, quia homo est spiritus per se uadens in peccatum, sed non rediens: sed post mortem non potest homo peccare uenialiter. ergo neque potest ei remitti peccatum ueniale.

¶ 8 Præterea. Nullum peccatum quod meretur p̄nam æternā, remittitur post hanc uitā: sed peccatum ueniale uidetur mereri p̄nam æternā. Si enim pro ui- tatione peccati uenialis homo potest mereri uitam æternā, e contrario pro cōmissione peccati uenia- lis potest homo mereri p̄nā æternam. ergo pecca- tum ueniale non potest remitti post hanc uitam.

¶ 9 Præterea. In purgatorio est & gratia & p̄na: sed non remittitur ibi peccatum ueniale ratione p̄nę, tum quia cum p̄na sit effectus culpę, nō agit in culpā, tum quia pari ratione omnis p̄na tollerit culpam, quod de p̄na inferni patet esse falsum. Similiter in rōne gratię, quia gratia nō opponitur peccato ue- niali: sed cōpatitur ipsi secum. ergo peccatū ueniale nō remittitur in purgatorio. Sed diceretur q̄ peccatum ueniale in purgatorio remittitur, quia homo in uita ista meruit, ut sibi remitteretur.

¶ 10 Sed contra, meritū Christi est efficacius, quam meritū cuiuscumque hoīs: sed nullus per sacramē- ta que habent efficaciam ex merito Christi, p̄t absol- ui a peccato futuro. ergo multo minus p̄t aliquis mereri, ut sibi remittatur peccatum futurum.

¶ 11 Præterea. Sicut peccatū mortale opponitur chari- tati, ita peccatū ueniale opponit feruori charitatis: sed feruor charitatis delectans peccatum ueniale non potest esse in futuro, quia nullus motus nouus uo- luntatis erit ibi. ergo non poterit peccatum ueniale remitti, sicut nec peccatum mortale potest remitti, nisi supersueniente noua charitate.

¶ 12 Præterea. Quicquid potest stare cū antecedēte, po-

test stare cum consequente, sicut si album p̄t stare cum hoīe, p̄t etiā stare cum aiali, alioquin seque- retur opposita esse simul: sed ad gratiam finalem ex necessitate sequitur gloria, cum qua peccatum ueniale stare non potest. ergo nec cum gratia finali. Non ergo potest remitti post hanc uitam.

¶ 13 Præterea. Status purgatorij est status medius inter statum præsentis uitę, & statum futurę glorię: sed in præsentī uita inuenitur & culpa & p̄na, in statu autem glorię neque culpa neque p̄na, inter quę est medium uel culpa sine p̄na, uel p̄na sine cul- pa: sed culpa sine p̄na esse non potest, quia hoc repugnaret ordini diuinę iustitię. ergo in purgato- rio erit p̄na sine culpa. Nulla ergo culpa potest remitti post hanc uitam in purgatorio.

¶ 14 Præterea. Nullum sacramētum Ecclesię est frustra institutum: sed extrema unctio cū sit instituta ad re- missionē uenialium, frustra instituta uideretur, si post hanc uitam in purgatorio uenialia peccata possent remitti. Non ergo possunt post hanc uitam remitti.

¶ 15 Præterea. Dispositio quę consequitur formam, nō remanet in materia forma recedente. Non enim in materia ignis remanet claritas, igne extincto. ergo nec dispositio materię remanet in forma a materia separata: sed peccatum ueniale est dispositio homi- nis ex parte materię: nam ex corruptione corporis quod aggrauat animā uenialia peccata contingūt. nam in statu naturę integrę uenialia esse non pote- rant, ut supra dictum est. Non ergo ueniale pecca- tum remanet in anima a corpore separata: & ita post hanc uitam remitti non potest.

¶ 16 Præterea. Quando est aliquod magnū bonū quod differtur, & magnum malū quod imminet, excita- tur intensum desiderium ad consequendum bonū, & euadendum malum: sed animę separata, quę est in purgatorio obnoxia imminet magnum malum. s. acerba purgatorij p̄na, & differtur a maximo bo- no separato. s. a uita æterna. ergo statim excitatur in ea feruens desiderium: sed feruor charitatis non cō- patitur secum ueniale. ergo in purgatorio separata anima ueniale habere non potest. ergo non potest ueniale peccatum in purgatorio remitti.

¶ 17 Præterea. Ignis purgatorij punit animam, inquan- tum est instrumentum diuinę iustitię. Non autem ponitur esse instrumentum diuinę misericordię, cuius est peccata remittere. Non ergo post hanc ui- tam in purgatorio peccatum ueniale remittitur.

SED CONTRA est, q̄ Greg. dicit in 4. Dialo. Datur intelligi quasdam leues culpas post hanc uitā remitti.

¶ 2 Præterea. Super illud Matth. 3. Ipse uos baptizabit in Spiritu sancto & igne. dicit Glossa, Spiritu in præ- senti abluit, post liqua macula surrexerit, igne pur- gatorio ad purum exurit, quod de leuioribus cre- dendum est peccatis.

¶ 3 Præterea. August. dicit, q̄ illo transitorio igne non capitalia, sed minuta peccata purgantur.

¶ 4 Præterea. Ambros. dicit de bono mortis. Sicut oculi carnales non possunt solem corporalem videre, si aliqua læsio in eis fuerit, ita nec spirituales possunt videre solem spirituales cum læsione: sed peccatū ueniale est quedam læsio animę. Non ergo potest anima peruenire ad uidentium Deum, quandiu habet maculam uenialis peccati. Oportet ergo quod talis macula in purgatorio purgetur.

RESPON. Dicendum, q̄ ad huius questionis eui- dentiā oportet intelligere quid sit peccatum remit- ti, quod nihil aliud est quam peccatū non imputari.

Vide

Ar. 7. huius. quæst.

4. Dialo. ca. 39.

Glossa ordi- naria.

Sermo. 4. in die asarum. tom. 10. Ca. 11. a me- dio illius tom. 4.

Ar. 7. huius. quæst.

Ar. 7. huius. quæst.

Ar. 7. huius. quæst.

Ar. 7. huius. quæst.

Ar. 7. huius. quæst.

Ar. 7. huius. quæst.

Ar. 7. huius. quæst.

Ar. 7. huius. quæst.

Vide in Pfal. cum pramiffisset, Beati quorū remiffa sunt iniquitates, quasi exponens subdit, Beatus vir cui nō imputatur peccatum Dominus. Imputatur autē peccatum alicui inquantū per ipsum impeditur homo a cōsecutione vltimi finis, q̄ est beatitudo eterna, a qua impeditur homo per peccatum, & rōne culpæ, & rōne reatus pœnæ. Ratione q̄dem culpæ, q̄a cum beatitudo eterna sit perfectum bonum hominis, non cōpatitur secum aliquam bonitatis minorationem. Ex hoc autem ipso q̄ aliquis actum peccati cōmiffit, incurrit quādam boni minorationem: inquantū. factus est vituperabilis, & indecentiam quādam habens ad tantum bonum. Ex hoc vero q̄ reus est pœnæ, & impeditur a beatitudine perfecta, q̄ oēm dolorem & pœnā excludit. Fugit enim ibi dolor & gemitus, ut dī lfa. 35. Verūq; tñ horum aliter impedit in peccato mortali, & aliter in peccato veniali. Nā in peccato mortali patitur homo bonitatis minorationē, per priuationem principij ductentis ad finem. s. per priuationem charitatis: sed in peccato veniali patitur homo minorationem, & impedimentum per quādam indecētiam actus, quasi impedimento existente in ipso actu quo pergendū erat in finem: saluo tamen principio inclinante. Sicut enim graue potest impediri, ne perueniat deorsum, vel pp corruptionem grauitatis in ipso, vel pp aliquod impedimentum occurrens, quo impeditur motus eius ne ad finem naturalem perueniat. Ex parte etiam reatus pœnæ est differentia. Nam per peccatum mortale, meretur quasi inimicus effectus pœnæ exterminatē: per peccatum vero veniale pœnam corrigentem. Aliter ergo remittitur peccatum veniale, & aliter mortale. Nam quātum ad culpam, ad hoc q̄ peccatum mortale non impuretur, oportet q̄ tollatur impedimētum, quod erat ex corruptione principij per nouam charitatis & gratiæ infusionem. hoc autem non requiritur in peccato veniali, quia charitas manebat: sed oportet q̄ tollatur impedimentum per aliquem forte impulsū repugnantem impedimento, quod erat appositum ex obice venialis. Sicut impedimentum quod contingit ex graui corruptione, nō potest tolli nisi per iteratam eiusdem generationē: impedimentū vero quod esset ex aliquo obice appposito, tollitur per aliquē violentum motum remouētē ipsū obicem. Sic ergo & veniale quātum ad culpam remittitur per feruorem charitatis, mortale vero per gratiæ infusionē. Quantum ad pœnā autē peccatum mortale non remittitur, quia habet pœnā interminabilem & eternā: peccatum vero veniale remittitur per exsolutionē pœnæ tēporalis finitæ. Et hoc quidem quomodo vtrunq; possit remitti in hac vita, satis manifeste apparet: sed in futura vita mortale peccatū nunquā potest remitti quantum ad culpam. Nō enim post hanc vitam, aīa immutatur essentiali immutatione per gratiæ & charitatis infusionem de nouo: culpa autem non dimiffa, nec pœna remittitur, vt supra dictum est. sed de peccato veniali quidam dixerunt, q̄ in habitibus charitatem semp dimittitur in hac vita quantum ad culpam: sed post hanc vitam dimittitur quantum ad pœnā, per pœnæ solutionem, sed hoc quidem satis probabile v̄ in his, qui cum vsū rōnis ex hac vita recedunt. Nō enim est probabile, q̄ aliquis in charitate existens, & cognoscens sibi mortē imminere nō moueatur motu charitatis, & in Deū & cōtra oīa peccata que fecit, etiam venialia & hoc sufficit ad remissionem venialium quantum ad cul-

pam, & fortassis etiā quantum ad penam, si sit in fa dilectio: sed quandoq; contingit q̄ aliqui in ipis actibus peccatorū venialium, vel in proposito venialiter peccandi occupant somno, vel aliqua passione auferente vsū rōnis, & praeueniuntur, antequam possint habere vsū rōnis. Quibus manifestum est, q̄ in hac vita peccata venialia non remittuntur. & tñ propterea non impediuntur peruenire a vita eterna, ad quam nullo modo perueniunt nisi oīno immunes ab omni culpa effecti, & ideo oportet dicere, q̄ venialia remittuntur eis post hanc vitam, etiam quantum ad culpam, eo modo, quo remittuntur in hac vita. s. p̄ actum charitatis in Deum repugnantē venialibus in hac vita commissis. Quia tñ post hanc vitam non est status merendi, alioquin motus in eis tollit quidem impedimentum venialis culpæ: non tamen meretur absolutā, vel diminutionem pœnæ, sicut in hac vita.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod peccatum veniale non mutat statum vel locum hominis, est quoddam impedimentum quo differtur hominis a cōsecutione vltimi finis.

AD SECVDVM dicendū, q̄ in futura vita non est aliqua essentialis immutatio voluntatis. Equatur ad finē, vel quantum ad charitatem vel gratiam, test tñ esse aliqua accidentalē immutatio per corruptionem impedimenti. Nam remouens prohibens est mouens per accidens, ut dicitur in 8. Phis.

AD TERTIVM dicendum, q̄ eiusdem rōnis est voluntas feratur in appetitum vniuersi cōtrarij, & detestationem alterius. Nullus autem habens liberi arbitrii potest inchoare nouam vitam, quae est per gratiæ infusionem, nisi appetat & amet gratiæ bonum, & ideo oportet q̄ detestetur omnia repugnans: ita tñ q̄ peccata mortalia quae propriam voluntate committit, & directe contrariatur gratiæ in speciali detestatur, ut sic remota causa succedat gratia per displicentiā peccati mortalis, voluntatis effectus. s. priuatio gratiæ per eius infusionem: peccatum autem originale non ex propria voluntate huius personae contractum est, peccatum autem veniale est quidem propria voluntate huius personae commissum: non tamen est causa priuationis gratiæ, unde non requiritur displicentia in particulari, sed in vniuersali tantum, in quantum habet aliquam rationem repugnantem ad gratiam.

AD QVARTVM dicendum, q̄ habitualis displicentia non sufficit ad remissionem venialis, sed requiritur actualis, sufficit tamen generalis.

AD QVINTVM dicendū, q̄ remissio culpae venialis nō facit profectū spirituale per se. s. quantum ad augmentum spirituales boni: sed solum per accedentem scilicet quantum ad remotionem impedimenti.

AD SEXTVM dicendum, q̄ meritum gloriæ spiritualis, vel accidentalē pertinet per se ad profectum spirituale, qui est per augmentum spirituale boni. unde est similis ratio.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ anima post mortem transit in alium statum angelis conformem. Nam eadem rōne nō potest peccare venialiter, sicut Angelus, quia non remanet in ea charitatis virtus, est causa remissionis peccati venialis post mortem ei remitti peccatum veniale.

AD OCTAVVM dicendū, q̄ vitare peccatum veniale potest intelligi dupliciter. Vno modo, secundum rā negationē, & sic nō meretur vitā eterna q̄ dormiens non peccat venialiter, & tamen nō meretur

Ar. preced. in corp. art. & ad 5. arg.

Alio modo, secundum aliquam affirmationem, secundum quod dicitur ille vitare peccatum veniale qui vult non peccare venialiter, & quia ista voluntas potest esse ex charitate, & ideo vitare peccatum veniale potest esse meritorium vite æternæ, sed peccare venialiter non repugnat charitati, unde non meretur poenam æternam.

Ad nonum dicendum, quod remissio venialis peccati in purgatorio quantum ad poenam est ex parte purgatorij, quia homo patiendo exsoluit quod debet, & ita cessat reatus: sed quantum ad culpam non remittitur per penam, neque secundum quod actus sustinetur, quia non est meritoria: neque secundum quod recogitur. Non enim esset motus charitatis quod aliquis deestaretur peccatum veniale propter penam: sed magis esset motus timoris servilis vel naturalis. Remittitur ergo in purgatorio veniale, quantum ad culpam virtute gratiæ: non solum secundum quod est in habitu, quia sic compatitur veniale peccatum: sed prout exit in actum charitatis detestantis veniale peccatum.

Ad x. dicendum, quod nullus potest mereri remissionem futuræ culpæ: potest tamen mereri statim purgatorij, in quo fit sibi culpa remissibilis.

Ad xi. dicendum, quod post mortem non erit aliquis motus novus voluntatis, qui non præcessit in hac vita in aliqua radice vel natura vel gratiæ. Multi tamen actuales motus voluntatis erunt post hanc vitam, qui non sunt modo, quia alii etiam erunt secundum ea, quæ tunc cognoscuntur & experiuntur.

Ad xii. dicendum, quod quando antecedens & consequens alicuius conditionalis sunt simul, quicquid potest stare cum antecedente, potest stare cum consequente: sed quod non sunt simul, hoc non est necessarium. Sequitur enim si animal vivit, quod morietur: non tamen quicquid potest stare cum vita, potest stare cum morte: & similiter non quicquid potest stare cum gratia finali, potest stare cum gloria.

Ad xiii. dicendum, quod non oportet illud quod est medium quantum ad aliquid, esse medium quantum ad omnia. Status ergo purgatorij medius est quidem quantum ad aliqua, inter statum præsentis vitæ, & statum gloriæ, non tamen quantum ad hoc quod fit ibi culpa sine poena vel poena sine culpa.

Ad xiiii. dicendum, quod omnia sacramenta novæ legis sunt instituta ad conferendum gratiam. Non autem requiritur ad remissionem peccatorum venialium novæ gratiæ infusio, ut dictum est, & ideo nec extrema unctio; nec aliud sacramentum novæ legis est principaliter institutum contra peccata venialia, licet per ea peccata venialia remittantur: sed est instituta extrema unctio ad reliquias peccatorum tollendas.

Ad xv. dicendum, quod licet ex corruptione corporis sit aliqua causa venialium, non tamen venialia sunt sicut in subiecto in corpore; sed in anima, unde non sunt dispositiones materiæ, sed formæ.

Ad xvi. dicendum, quod illa ratio non concludit, quod peccatum veniale in purgatorio non remittatur, sed quod statim ibi non remittatur, & hoc satis videtur probabile.

Ad xvii. dicendum, quod sicut iam dictum est, remissio culpæ non fit per poenam, sed per usum gratiæ, quæ est effectus divinæ misericordiæ.

ARTICULUS XII.

De remissione peccatorum venialium in hac vita.

DE DECIMO QUANTUM DE REMISSIONE PECCATORUM VENIALIUM IN HAC VITA, UTRUM SIT REMISSIO

per aspersionem aquæ benedictæ, unctioem corporis, & huiusmodi, & videtur quod non. Conferre enim gratiam est proprium sacramentorum novæ legis: sed huiusmodi non dicuntur esse sacramenta, ergo non conferunt gratiam. Non ergo per ea fit remissio alicuius culpæ.

¶ 2. Præter. Peccatum mortale non potest stare simul cum gratia, cum qua tamen potest stare veniale, & sic infusio gratiæ sufficit ad remissionem peccati mortalis: non autem sufficit ad remissionem peccati venialis, videtur ergo quod plus requiritur ad remissionem peccati venialis quam ad remissionem peccati mortalis: sed per prædicta non potest remitti peccatum mortale, ergo multo minus peccatum veniale.

¶ 3. Præter. Peccatum veniale remittitur per actum charitatis: sed actus charitatis ex præmissis causari non potest, sed ab extrinseco procedit, ergo per prædicta peccatum veniale remitti non potest.

¶ 4. Præter. Huiusmodi æqualiter se habent ad omnia peccata venialia. Si ergo per ea remittitur unum peccatum veniale, pari ratione remittuntur omnia, & sic fit remittuntur quantum ad culpam, frequentissime illi qui sunt absque peccato mortali possunt dicere, Peccatum non habemus, quod est contra id, quod habemus prime Ioan. 1. & si per huiusmodi remittatur peccatum etiam quantum ad poenam, plurimi statim post mortem ad coelum evolabunt, purgatorij poenam non sentientes, quod videtur inconueniens, non ergo per prædicta peccata venialia remittuntur.

SED CONTRA est, quia nihil in Ecclesiâ observantibus agitur frustra: sed in benedictione aquæ fit mentio de remissione culpæ, ergo aliqua culpa per aspersionem aquæ benedictæ remittitur, non autem culpa mortalis, ergo venialis.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, per fervorem charitatis peccata venialia remittuntur, & ideo quæcumque nata sunt excitare fervorem charitatis, possunt causare remissionem peccatorum venialium. Actus autem charitatis ad voluntatem pertinet. Quæ quidem tripliciter ad aliquid inclinatur: aliquando quidem ex sola ratione aliquid demonstrante: aliquando autem ex ratione simul & aliquo interiori instinctu, qui est a causa superiori. Deo: aliquando autem cum hoc etiam ex inclinatione habitus inhaerentis. Sunt quidem quedam, quæ causant remissionem peccati venialis, in quantum inclinant voluntatem ad ferventem charitatis actum secundum tria prædicta, & sic per sacramenta novæ legis venialia peccata remittuntur: quia & ratio ea considerat, ut quædam salutaris medicinas, & divina virtus in eis secretius operatur salutem, & etiam per ea confertur habitualis gratiæ donum. Quædam vero sunt, quæ causant remissionem venialis peccati secundum duo prædictorum. Non enim causant gratiam, sed excitant rationem ad aliquid considerandum, quod excitet charitatis fervorem, & etiam pie creditur, quod virtus divina interiori operetur excitando dilectionis fervorem, & hoc modo aqua benedicta, benedictio pontificalis, & huiusmodi sacramentalia causant remissionem peccati venialis. Quædam vero sunt, quæ causant remissionem venialis peccati solummodo excitando charitatis fervorem, per modum considerationis, sicut oratio dominica, iunctio pectoris, & alia huiusmodi.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non est necessarium ad remissionem peccati venialis, quod nova gratia conferatur, & ideo potest peccatum veniale dimitti per aliquid, quod non est sacramentum.

AD

Ar. præced.

In initio huius ar. posuit

QVAES. VIII. DE VITIIS CAPITALIBVS. ART. I.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ habenti vsum liberi arbitrij, non infunditur noua gratia sine feruore charitatis. vnde plura requiruntur ad remissionem peccati mortalis, quàm venialis.

AD TERTIVM dicendum, quòd prædicta causant feruorem charitatis ipsam voluntatem inclinando, vt dictum est.

12 corp. art.

AD QVARTVM dicèdū, q̄ quāuis hmōi æqualiter se habeant ad oīa peccata venialia: tamen feruor ab eis excitatus nō æqualiter temper se hēt ad oīa: sed quādoq; respicit aliqua in speciali, & contra ea efficacius operatur. & si in generali respiciat ea, potest contingere q̄ non habet eundem effectum in omnibus, eo q̄ affectus hominis aliquādo habitualiter est inclinatus ad aliqua peccata venialia committēda, ita. q̄ si in memoria haberentur, non displicerent, vel forte si oportunitas adesset committerentur. & raro contingit hoīes in hac mortali vita viuētes, ab hmōi affectibus liberos esse. vnde nō possumus fiducialiter dicere, Peccatum non habemus. Etsi etiā homo ad horā per hmōi remedia, ab omnibus venialibus immunitatem consequatur quantum ad culpam: non tamen sequitur q̄ sit liberatus quantum ad totā poenā, nisi forte sit tantus feruor dilectionis, q̄ sufficiat ad totius poenæ remissionem.

QVAESTIO VIII.

De vitij capitalibus.

In quatuor articulos diuisa.

- ¶ Primo enim queritur, Vtrum sint tantum septem capitalia vitia.
- ¶ Secundo, Vtrum superbia sit speciale peccatum.
- ¶ Tertio, Vtrum superbia sit in vi irascibili.
- ¶ Quarto, Vtrum conuenienter assignentur species superbia.

ARTICVLVS I.

Vtrum sint tantum septem capitalia vitia.

QVAESTIO est de vitij capitalibus. & primo queritur de numero vitiorum capitalium, quor & quæ sunt. & videtur q̄ sint septem. Dicit enim Greg. 31. Moral. Septem sunt principalia vitia. Inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, ventris ingluuies, luxuria.

Lib. 31. c. 31. in antiquis exemplaribus, i. nouis autē ca. 17.

SED CONTRA, capitalia vitia videntur dici ex quibus alia oriuntur: sed omnia vitia oriuntur ex vno vitio vel ex duobus. Dicitur enim 1. ad Tim. 6. Radix omnium malorum cupiditas. & Eccles. 10. dī. Initiū omnis peccati superbia. ergo non sunt septem vitia capitalia. sed dicendum q̄ Apostolus ibi loquitur de cupiditate, non secundum q̄ est speciale peccatum: sed secundum q̄ importat quandam generalem inordinationem concupiscentiæ.

¶ 2 Sed contra, cupiditas prout est speciale peccatum, est inordinatus appetitus diuitiarum, qui auaritia dicitur: sed de tali cupiditate ibi loquitur Apostolus, quòd patet ex hoc quòd ibidem dicit, Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationes, & laqueum diaboli. ergo cupiditas, quæ est radix omnium malorum, est speciale peccatum.

11. 5. in Lu. in tit. de sermone Iesu & probatur heretud. a medio illi som. 5.

¶ 3 Præter. Vitia virtutibus opponuntur: sed solum sunt quatuor virtutes cardinales, vt Ambrosius dicit super illud Luc. 6. Beati pauperes. ergo non sunt nisi quatuor vitia capitalia.

¶ 4 Præter. Ex illo peccato vñ aliud exoriri, ad cuius finē aliud peccatum ordinatur: sicut si aliquis adquirendum pecuniam mentitur, mendacium auaritia oritur: sed ad finem cuiuslibet vitij quod ber vitia ordinari possunt. ergo unum vitium magis est capitale, quàm aliud.

¶ 5 Præter. Ea quorū vnū naturaliter ex altero oriri nō possunt poni æque principalia: sed inuidia naturaliter ex superbia oritur. ergo inuidia nō debet poni vitium capitale conuiuium superbia.

¶ 6 Præter. Illa videtur esse principalia vel capitalia vitia, quæ habent fines principales: sed si accipiuntur propinqui fines vitiorū multo plures sunt, q̄ septem.

G

Si autē remoti fines accipiantur, non distinguuntur gula a luxuria, quorū utrumque ad delectationem carnis ordinatur tāquā ad finē remotum. Nō expōnēnter assignantur septem vitia capitalia.

¶ 7 Præter. Hæresis est quoddam vitium. sed in eo ḡ currit hæresis ex pura ignorātia, nō causatur nisi ex aliquo peccatorum vitiorum, ergo aliquod vitium est quod non oritur ex præmissis, & sic sufficiens assignantur principalia vitia.

¶ 8 Præter. Contingit aliquid peccatum ex bonitate intentione oriri, ut patet in eo qui furatur vt det elemosynam: sed tale peccatum non procedit ex aliquo peccatorum vitiorum. ergo ex præmissis vitis non oriuntur omnia peccata.

H

¶ 9 Præter. Gula vñ ordinari ad delectabile gustus, luxuria vero ad delectabile tactus: sed etiā in aliis sensibus sunt quædam delectabilia. ergo debent accipi principalia vitia secundum alios sensus.

¶ 10 Præter. Oīa peccata ad unum appetitum pertinent videntur, quia voluntas est qua peccatur. Accē uiuitur, ut Aug. dicit: sed motus appetitus naturalis est ab anima ad res. In rebus autem non mouetur nisi bonum & malum, ut dicitur in 6. Meta. ergo sola duo vitia debent esse capitalia, unum respectu boni, & aliud respectu mali.

I

¶ 11 Præter. Voluntas, ad quā pertinet peccatum, dicitur petitus intellectus, qui ut esse rerum in abstracto, est generalis, eo q̄ sequitur apprehensionē intellectus quæ est universalis: sed vniuersalia in genere appetitus sunt bonum & malū, quæ non sunt in genere, sed sunt genera aliorum, ut dī in Prædicamentis: ergo vitia capitalia non debent distinguī secundū alia particularia bona, vel mala: sed solum in genere ut sint duo secundum differentiam boni, & mali.

¶ 12 Præter. Malum pluribus modis contingit quod bonum: quia bonum contingit ex una & tota causa, malum autem ex singularibus defectibus, ut Aug. ny. dicit 4. capite de diu. nomi. sed videtur quod peccata capitalia sumi secundum aliquem ordinem ad bonum, sicut gula & luxuria respiciunt bonum delectabile, auaritia bonum utile, superbia bonum honestum, quia bonis operibus insidiatur ut pereant, ut August. dicit. ergo alia vitia capitalia debent esse plura quàm tria.

K

¶ 13 Præter. Diuersorum generum diuersa sunt principia, ut dicitur in 11. Meta. sed finis in operabilibus & appetibilibus est sicut principium in speculabilibus, ut dicitur in 7. Ethico. ergo non possunt diuersa genera vitiorum reduci in finem unius vitij, & in vno vitio non possunt plura oriri.

¶ 14 Præter. Si vnū vitium ex alio oritur, quasi ad finem ordinatum, sequeretur q̄ idem sit finis vitij, quæ vitij. Aut ergo secundum eandem rationem, ut secundum aliam & aliam. Si secundum aliam aliam rationem